ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ SIEGBERT ALBER

της 25 Ιανουαρίου 2001 [1]

I — Εισαγωγή

1. Η παρούσα διαφορά αφορά την επιστροφή ποσού που είχε καταβάλει η Επιτροπή ως προκαταβολή στο πλαίσιο του προγράμματος Thermie. Η απόδοση ζητείται διότι το επιδοτούμενο από την Επιτροπή σχέδιο κατασκευής κτιρίου δεν εκτελέστηκε, καθόσον δεν κατέστη δυνατή η αγορά της οικείας εδαφικής εκτάσεως.

II — Τα πραγματικά περιστατικά και το νομικό πλαίσιο

Α — *Η συναφθείσα μεταξύ των διαδίκων σύμβαση*

2. Στις 15 Σεπτεμβρίου 1992, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, εκπροσωπούμενη από την Επιτροπή, συνήψε, στο πλαίσιο του προγράμματος Thermie [2], τη σύμβαση αριθ. BU/1048/91 DE με την Oder-Plan Architektur GmbH (στο εξής: πρώτη εναγομένη), εταιρία γερμανικού δικαίου, την NCC Siab Bau GmbH (στο εξής: δεύτερη εναγομένη), εταιρία γερμανικού δικαίου, και την Esbensen Consulting Engineers (στο εξής: τρίτη εναγομένη), εταιρία δανικού δικαίου. Κατά το προοίμιο της συμβάσεως, οι τρεις συμβαλλόμενες εταιρίες [3] ενεργούν ως αλληλέγγυοι οφειλέτες. Επιπλέον, η πρώτη εναγομένη αναλαμβάνει ρόλο «συντονιστή» κατ' εφαρμογήν του άρθρου 1.4 της συμβάσεως.

3. Οι ασκούσες εν προκειμένω επιρροή διατάξεις της συμβάσεως είναι οι ακόλουθες:

«Άρθρο 1 — Αντικείμενο της συμβάσεως

1.1 Οι συμβαλλόμενοι αναλαμβάνουν την υποχρέωση να εκτελέσουν τις εργασίες οι οποίες περιγράφονται στο παράρτημα I υπό τον τίτλο

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

2 — Κανονισμός (ΕΟΚ) 2008/90 του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 1990, σχετικά με την προώθηση των ενεργειακών τεχνολογιών για την Ευρώπη (πρόγραμμα Thermie) (ΕΕ L 185, σ. 1).

3 — Κατά τη σύμβαση, με τον όρο συμβαλλόμενοι νοούνται οι τρεις εναγόμενες εταιρίες Oder-Plan, Siab και Esbensen.

Oderhaus — Passive solar energy in an innovative office building (στο εξής: σχέδιο).

[...]

1.4 Ο συντονιστής είναι πλήρως υπεύθυνος, εκ μέρους των συμβαλλομένων, για την προσκόμιση όλων των εγγράφων στην Επιτροπή καθώς και για τις σχέσεις μεταξύ των συμβαλλομένων και της Επιτροπής. Όλες οι γενικές ανακοινώσεις από την Επιτροπή προς τους συμβαλλομένους και αντιστρόφως διαβιβάζονται από τον συντονιστή.

Άρθρο 2 — Διάρκεια

2.1 Η διάρκεια του σχεδίου είναι 47 μηνών, από την 1η Ιουνίου 1992 (στο εξής: ημερομηνία ενάρξεως των εργασιών). Το σχέδιο πρέπει να περατωθεί στις 30 Απριλίου 1996 (στο εξής: ημερομηνία περατώσεως των εργασιών) σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα που εμφαίνεται στον πίνακα 1 του παραρτήματος Ι.

2.2 Η Επιτροπή πρέπει να τηρείται ενήμερη αμελλητί για κάθε καθυστέρηση κατά την εκτέλεση του σχεδίου. Οι συμβαλλόμενοι ή η Επιτροπή μπορούν να καταγγείλουν τη σύμβαση υπό τις προϋποθέσεις που καθορίζονται στο άρθρο 8 του παραρτήματος ΙΙ.

Άρθρο 3 — Χρηματοδοτική συμμετοχή της Κοινότητας

[...]

3.2 Η συμμετοχή της Κοινότητας ανέρχεται σε

— 30 % των αποδοτέων εξόδων (εκτός ΦΠΑ) του σχεδίου σύμφωνα με τα άρθρα 8 και 19 έως 28 του παραρτήματος ΙΙ, μέχρι ανωτάτου ποσού 233 100 ECU.

[...]

Άρθρο 4 — Πληρωμές εκ μέρους της Επιτροπής

4.1 Η Επιτροπή πραγματοποιεί τις πληρωμές της σε ECU ως ακολούθως:

— προκαταβολή 69 930 ECU (ευρωπαϊκή νομισματική μονάδα) που αντιστοιχεί στο 30 % του ποσού το οποίο μνημονεύεται στο άρθρο 3.2 της συμβάσεως·

[...]

4.3 Η Επιτροπή πραγματοποιεί όλες τις πληρωμές στον συντονιστή, ο οποίος οφείλει να καταβάλλει αμελλητί τα αντίστοιχα ποσά σε κάθε συμβαλλόμενο. Η Επιτροπή δεν μπορεί να καταστεί υπεύθυνη για τις παρατυπίες στις οποίες υποπίπτει ο συντονιστής στο πλαίσιο αυτό.

Άρθρο 5 — Εκθέσεις

5.1 Οι συμβαλλόμενοι διαβιβάζουν στην Επιτροπή σε τακτά χρονικά διαστήματα μέσω του συντονιστή (με χωριστά έγγραφα) τις ακόλουθες εκθέσεις:

1 Τεχνικές εκθέσεις (βλ. άρθρο 6.1, στοιχείο a, σημείο 1, του παραρτήματος II)

2 Χρηματοοικονομικές εκθέσεις (βλ. άρθρο 6.1, στοιχείο a, σημείο 2, του παραρτήματος II)

[...]

Άρθρο 9 — Εφαρμοστέο δίκαιο και έναρξη της ισχύος της συμβάσεως

9.1 Η σύμβαση διέπεται από το γερμανικό δίκαιο

[...]

Άρθρο 10 — Παραρτήματα

Τα ακόλουθα παραρτήματα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της συμβάσεως:

Παράρτημα I — Πρόγραμμα των εργασιών

Παράρτημα II — Γενικοί όροι».

4. Το παράρτημα I, τμήμα B, της συμβάσεως περιλαμβάνει κυρίως το χρονοδιάγραμμα της εκτελέσεως του σχεδίου, ακριβή τεχνικά στοιχεία που αφορούν το σχέδιο, κατανομή των προβλεπομένων εξόδων για τις διάφορες φάσεις εκτελέσεως, καθώς και λεπτομερή περιγραφή του τόπου εκτελέσεως του σχεδί-

ου. Στη συγκεκριμένη περιγραφή του σχεδίου, αναφέρονται ειδικότερα τα εξής:

«Παράρτημα I — Τμήμα B

B.1 Στόχος του σχεδίου

Ο στόχος του σχεδίου είναι η κατασκευή προτύπου κτιρίου γραφείων με χαμηλή κατανάλωση ενέργειας. Το κτίριο έχει έκταση 6 200 m^2 και όγκο 20 000 m^3 και ευρίσκεται πλησίον του Oder.

[...]

B.5 Λεπτομερής περιγραφή του σχεδίου

Τα γραφεία έχουν διάταξη γύρω από μια εσωτερική αυλή. Το κτίριο ευρίσκεται πλησίον του Oder, στα ανατολικά σύνορα της Γερμανίας με την Πολωνία (βλ. παραρτήματα II και III).

Η συνολική επιφάνεια του κτιρίου ανέρχεται σε 6 200 m^2, ο δε όγκος του σε 20 200 m^3. Για τον υπολογισμό της ενέργειας, λαμβάνεται υπόψη μια καθαρή επιφάνεια ανά όροφο 5 200 m^2.

[...]»

5. Στο σημείο B.7 του παραρτήματος I της συμβάσεως, προβλέπονται οι ακόλουθες πέντε φάσεις του σχεδίου: η πρώτη χαρακτηρίζεται ως «preliminary design» (προκαταρκτικός σχεδιασμός) και θα διαρκούσε από την 1η Ιουνίου μέχρι τις 30 Νοεμβρίου του 1992. Η δεύτερη φάση, αποκαλούμενη «detailed design» (λεπτομερής σχεδιασμός), θα διαρκούσε από την 1η Νοεμβρίου 1992 μέχρι τις 30 Απριλίου 1993. Οι λοιπές φάσεις του σχεδίου δεν ασκούν επιρροή εν προκειμένω.

6. Στον πίνακα 2 της σελίδας 18 του παραρτήματος I της συμβάσεως εμφαίνεται ο προϋπολογισμός των εξόδων, εκτός φόρων, για τις διάφορες φάσεις του σχεδίου. Τα έξοδα για τον «προκαταρκτικό σχεδιασμό» ανέρχονται σε 96 600 γερμανικά μάρκα (DEM) και για τον «λεπτομερή σχεδιασμό» σε 64 400 DEM.

7. Στις σελίδες 19 έως 25 του παραρτήματος I της συμβάσεως περιλαμβάνονται τα σχέδια του τόπου εκτελέσεως καθώς και της επιφάνειας του «Oderhaus».

8. Στους «γενικούς όρους» που περιλαμβάνονται στο παράρτημα II της συμβάσεως

και υποδιαιρούνται στα τμήματα Α έως F, οι εν προκειμένω ασκούσες επιρροή διατάξεις είναι οι ακόλουθες:

«Τμήμα Α

Πραγματοποίηση των εργασιών

Άρθρο 1 — Εξέλιξη των εργασιών

1.1 Οι συμβαλλόμενοι θέτουν στη διάθεση του προσωπικού τις εγκαταστάσεις, τον εξοπλισμό και τα υλικά που είναι αναγκαία για την πραγματοποίηση των εργασιών στο πλαίσιο της συμβάσεως.

[...]

1.3 Οι συμβαλλόμενοι είναι υπεύθυνοι για τη λήψη όλων των αδειών που απαιτούνται βάσει των νομοθετικών ή κανονιστικών διατάξεων για την πραγματοποίηση των εργασιών στο πλαίσιο της συμβάσεως, στον τόπο ή στους τόπους που πρέπει να πραγματοποιηθούν οι εργασίες. Οι συμβαλλόμενοι ενημερώνουν αμελλητί την Επιτροπή όταν δεν είναι σε θέση να λάβουν την απαιτούμενη άδεια. Οι συμβαλλόμενοι εξετάζουν από κοινού τις επιπτώσεις τέτοιας καταστάσεως επί της εκτελέσεως της συμβάσεως και λαμβάνουν, ενδεχομένως, από κοινού τα κατάλληλα μέτρα.

1.4 Οι συμβαλλόμενοι ενημερώνουν την Επιτροπή μέσω του συντονιστή για την έναρξη των εργασιών στο πλαίσιο της συμβάσεως και της ανακοινώνουν αμελλητί την περάτωση ή την παύση των εργασιών, καθώς και γεγονότα ή περιστάσεις που θα μπορούσαν να έχουν σημαντικές συνέπειες επί της εκτελέσεως της συμβάσεως.

[...]

Άρθρο 2 — Αλληλέγγυα ευθύνη

Αν η σύμβαση πρέπει να εκτελεσθεί από περισσότερους του ενός συμβαλλόμενους, οι συμβαλλόμενοι ευθύνονται αλληλεγγύως για κάθε περίπτωση μη εκπληρώσεως των υποχρεώσεων εκ μέρους ενός από αυτούς. Οι συμβαλλόμενοι εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις των συμβαλλομένων οι οποίοι τις παραβαίνουν ή αποσύρονται από το σχέδιο, στο μέτρο που αυτό είναι εύλογο υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες, μόνοι τους ή με τη βοήθεια τρίτων σύμφωνα με τα άρθρα 3 και 8 του εν λόγω παραρτήματος, εκτός αν η σύμβαση καταγγελθεί κατ' εφαρμογή του άρθρου 8 του παραρτήματος. Ένας συμβαλλόμενος δεν ευθύνεται για τη συμπεριφορά συμβαλλομένου που παραβαίνει τις υποχρεώσεις του,

[...]

(c) όταν συντρέχει υποχρέωση επιστροφής χρημάτων κατ' εφαρμογήν του άρθρου 8.4 του παραρτήματος, αν μπορεί να αποδείξει κατά τρόπο αποδεκτό από την Επιτροπή ότι ο ίδιος δεν συνέβαλε στην παράβαση και ότι τήρησε το άρθρο 1.4 του εν λόγω παραρτήματος.

[...]

Άρθρο 4 — Συμφωνίες μεταξύ των συμβαλλομένων

Οι όροι ενδεχόμενων συμφωνιών μεταξύ των συμβαλλομένων ή μεταξύ των συμβαλλομένων και τρίτων δεν επηρεάζουν τις υποχρεώσεις των συμβαλλομένων έναντι της Επιτροπής στο πλαίσιο της παρούσας συμβάσεως.

[...]

Άρθρο 6 — Εκθέσεις

Υποβολή εκθέσεων

6.1 Οι συμβαλλόμενοι υποβάλλουν προς έγκριση στην Επιτροπή, μετά την υπογραφή της συμβάσεως, με μια ταχυδρομική αποστολή (περιλαμβάνουσα χωριστά έγγραφα) σε τέσσερα αντίτυπα τις ακόλουθες εκθέσεις, οι οποίες αναφέρονται ακριβώς στην ίδια χρονική περίοδο και είναι συντεταγμένες στις δύο γλώσσες που προβλέπονται στο άρθρο 5.4 της συμβάσεως:

a) Ενδιάμεσες εκθέσεις:

1. Μια ενδιάμεση έκθεση (εξαμηνιαία τεχνική έκθεση), στην οποία περιγράφονται λεπτομερώς η εξέλιξη των εργασιών (από της ενάρξεώς τους), τα χρησιμοποιούμενα μέσα, τα επιτευχθέντα αποτελέσματα, η οικονομική άποψη, οι αποκλίσεις από το αρχικό σχέδιο και το επίπεδο συνεργασίας όσον αφορά τις προβλεπόμενες στη σύμβαση εργασίες.

2. Μια κατάσταση των εξόδων (εξαμηνιαία χρηματοοικομική έκθεση) κατά την περίοδο στην οποία αναφέρεται η έκθεση.

[...]

6.2 Οι συμβαλλόμενοι διαβιβάζουν αμελλητί στην Επιτροπή μέσω του συντονιστή όλες τις πληροφορίες τις οποίες αυτή ζητεί σχετικά με την εκτέλεση του προγράμματος των εργασιών που περιγράφεται στη σύμβαση.

[...]

8.4 Υπό την επιφύλαξη [...], η Επιτροπή μπορεί, όταν η σύμβαση καταγγέλθηκε κατ' εφαρμογήν του άρθρου 8.2 [...] (d), να απαιτήσει τη συνολική ή τμηματική απόδοση της χρηματοδοτικής συμβολής της.

Άρθρο 8 — Καταγγελία της συμβάσεως

[...]

Το ποσό αυτό μπορεί να είναι προσαυξημένο κατά τους τόκους από της ημερομηνίας κατά την οποία ο συμβαλλόμενος έλαβε την προκαταβολή, με το επιτόκιο που εφαρμόζει το Ευρωπαϊκή Ταμείο Νομισματικής Συνεργασίας για τις πράξεις του σε ευρώ, προσαυξημένο κατά 2 %· το επιτόκιο αυτό δημοσιεύεται στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* την πρώτη εργάσιμη ημέρα κάθε μήνα.

8.2 Η Επιτροπή μπορεί να καταγγείλει τη σύμβαση

[...]

8.5 Αν η σύμβαση εκτελείται από περισσότερους συμβαλλόμενους, η Επιτροπή μπορεί να αποφασίσει να μη την καταγγείλει κατ' εφαρμογήν του άρθρου 8.2, αλλά να θέσει μόνο τέρμα στη συμμετοχή του συμβαλλομένου για τον οποίο ισχύουν οι προεκτεθείσες προϋποθέσεις καταγγελίας, υπό τους όρους που η Επιτροπή κρίνει πρόσφορους. Εφόσον δεν συντρέχουν σοβαροί λόγοι να μην εξακολουθήσει η εκτέλεση της συμβάσεως, η Επιτροπή θέτει τέρμα μόνο στη συμμετοχή του εν λόγω συμβαλλόμενου ο οποίος δεν εκπληρώνει τις υποχρεώσεις του.

(d) όταν ένας ή περισσότεροι συμβαλλόμενοι δεν εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους — εκτός αν έχουν βάσιμους τεχνικούς ή οικονομικούς λόγους —, υπό την προϋπόθεση ότι η Επιτροπή κάλεσε προηγουμένως τους συμβαλλόμενους με συστημένη επιστολή ή με αποδεικτικό παραλαβής, να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους και εφόσον αυτοί εξακολούθησαν να μη τις εκπληρώνουν ένα μήνα από της παραλαβής του εγγράφου.

[...]

[...]

Άρθρο 12 — Αρμόδιο δικαστήριο

Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων είναι το μόνο αρμόδιο για κάθε διαφορά περί τη σύμβαση.

[...]

Άρθρο 17 — Καταβολή της χρηματοδοτικής συμβολής της Επιτροπής

[...]

17.2 Η χρηματοδοτική συμβολή της Επιτροπής καταβάλλεται ως ακολούθως διά προκαταβολής, πλην αντιθέτων διατάξεων προβλεπόμενων στη σύμβαση:

(a) Ένα εφάπαξ ποσό, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 4 της συμβάσεως, καταβάλλεται από την Επιτροπή ως προκαταβολή εντός δύο μηνών από της υπογραφής της συμβάσεως από όλα τα συμβαλλόμενα μέρη. Η προκαταβολή αυτή χρησιμοποιείται για τη σύμβαση.

[...]

Άρθρο 19 — Αποδοτέα έξοδα

Υπό την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 23, αποδοτέα είναι μόνο τα πραγματοποιηθέντα έξοδα, τα οποία βαρύνουν τους συμβαλλομένους μετά την ημερομηνία ενάρξεως των εργασιών και τα οποία είναι ρητώς αναγκαία για την πραγματοποίηση των προβλεπομένων στη σύμβαση εργασιών. Τα αποδοτέα έξοδα συνίστανται σε έναν ή περισσότερους από τους ακόλουθους τύπους εξόδων:

— Εργασίες

— Γενικά έξοδα

— Έξοδα ταξιδίου και διαμονής

— Αντικείμενα διαρκούς χρήσεως

— Καταναλωτικά αγαθά

— Επεξεργασία δεδομένων

— Έξωθεν παρεχόμενες υπηρεσίες

— λοιπά έξοδα κατά την έννοια του άρθρου 27 του εν λόγω παραρτήματος.

[...]

Άρθρο 25 — Έξωθεν παρεχόμενες υπηρεσίες

Υπό την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 3 του εν λόγω παραρτήματος, τα έξοδα που απορρέουν από συμφωνίες συνεργασίας, υπεργολαβίας και παροχής υπηρεσιών αποτελούν αποδοτέα έξοδα ως έξωθεν παρεχόμενες υπηρεσίες.

[...]

Άρθρο 27 — Λοιπά έξοδα

Τα λοιπά έξοδα, τα οποία δεν εμπίπτουν σε καμία από τις ανωτέρω κατηγορίες, μπορούν να ληφθούν υπόψη στο πλαίσιο της συμβάσεως μόνον με τη συναίνεση της Επιτροπής.

[...]»

B — *Η αλληλέγγυα ευθύνη κατά το γερμανικό δίκαιο*

9. Η αλληλέγγυα ευθύνη διέπεται στο γερμανικό δίκαιο από τα άρθρα 421 και επόμενα του Bürgerliches Gesetzbuch [4] (Αστικός Κώδικας, στο εξής: BGB).

Το άρθρο 421 του BGB («Αλληλέγγυος οφειλέτης») προβλέπει τα εξής:

«Αν περισσότερα πρόσωπα υποχρεούνται σε παροχή κατά τρόπον ώστε το καθένα από

4 — Νόμος της 18ης Αυγούστου 1896 (RGBl. σ. 195, BGBl. III 400-2), τροποποιηθείς εσχάτως στις 27 Ιουνίου 2000.

αυτά να οφείλει το σύνολο της παροχής, ο δανειστής όμως δικαιούται μόνον άπαξ να απαιτήσει την παροχή (αλληλέγγυοι οφειλέτες), ο δανειστής μπορεί, κατά βούληση, να απαιτήσει την καταβολή της παροχής από οποιονδήποτε οφειλέτη, είτε στο σύνολό της είτε τμηματικά. Όλοι οι οφειλέτες εξακολουθούν να είναι υπόχρεοι μέχρι την καταβολή του συνόλου της παροχής.»

Το άρθρο 425 του BGB («Επιρροή άλλων περισταστικών») προβλέπει τα εξής:

«Περιστατικά άλλα πλην εκείνων στα οποία αναφέρονται τα άρθρα 422 έως 424 παράγουν αποτελέσματα μόνον υπέρ ή κατά του αλληλεγγύως υποχρέου τον οποίο αφορούν, εφόσον από τη συμβατική σχέση δεν προκύπτει το αντίθετο.

Αυτό ισχύει ιδίως όσον αφορά την καταγγελία, την υπερημερία, το πταίσμα, την αδυναμία παροχής εκ μέρους ενός των αλληλεγγύων οφειλετών, την παραγραφή, τη διακοπή και την αναστολή της, τη σύγχυση της απαιτήσεως και της οφειλής και την απόφαση που έχει αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου.»

Γ — *Η συμπεριφορά των συμβαλλομένων, ειδικότερα η αλληλογραφία τους με την Επιτροπή*

10. Η Επιτροπή γνώριζε κατά τη σύναψη της συμβάσεως ότι η αναγκαία για την πραγματοποίηση του σχεδίου εδαφική έκταση δεν είχε ακόμη αγορασθεί από τις εναγόμενες. Τον Νοέμβριο του 1992, η Επιτροπή κατέβαλε στην πρώτη εναγομένη, υπό την ιδιότητά της ως συντονιστή, προκαταβολή ύψους 69 930 ECU.

11. Στις 29 Ιουλίου 1994, η Επιτροπή απηύθυνε ερωτηματολόγιο στην πρώτη εναγομένη, ζητώντας να ενημερωθεί για την κατάσταση των εργασιών του σχεδίου «Oderhaus». Η εναγομένη συμπλήρωσε το ερωτηματολόγιο αυτό και το διαβίβασε στις 28 Σεπτεμβρίου 1994 στην Επιτροπή.

12. Επειδή, κατά την περίοδο που ακολούθησε, οι εναγόμενες δεν υπέβαλαν καμία από τις εκθέσεις τις οποίες όφειλαν να υποβάλουν σύμφωνα με το άρθρο 5 της συμβάσεως σε συνδυασμό με το άρθρο 6 του παραρτήματος ΙΙ, η Επιτροπή τούς απηύθυνε στις 20 Ιανουαρίου 1995, με συστημένη επιστολή με αποδεικτικό παραλαβής, έγγραφη όχληση σύμφωνα με το άρθρο 2 της συμβάσεως και το άρθρο 8 του παραρτήματός της ΙΙ, λόγω μη υποβολής των εν λόγω εκθέσεων. Κάλεσε επιπλέον τις εναγόμενες να συμμορφωνούν προς τις συμβατικές τους υποχρεώσεις εντός προθεσμίας δύο μηνών από της παραλαβής της έγγραφης οχλήσεως, προειδοποιώντας ότι διαφορετικά θα προέβαινε στην καταγγελία της συμβάσεως και θα απαιτούσε την

απόδοση των καταβληθέντων ποσών και των σχετικών τόκων. Το έγγραφο αυτό απευθύνθηκε σε κάθε μία από τις εναγόμενες.

13. Με έγγραφο της 27ης Μαρτίου 1995, η πρώτη εναγομένη ενημέρωσε την Επιτροπή ότι το σχέδιο δεν μπορούσε πλέον να πραγματοποιηθεί, δεδομένου ότι δεν κατέστη δυνατό να αγορασθεί ούτε η εδαφική έκταση που είχε επιλεγεί αρχικά για την κατασκευή του Oderhaus ούτε άλλη εδαφική έκταση. Η εν λόγω εναγομένη ανήγγειλε επίσης ότι θα απέστελλε, στο άμεσο μέλλον, τη μέχρι τότε κατάσταση των εξόδων.

14. Ουδεμία από τις εναγόμενες υπέβαλε τις εκθέσεις που είχε ζητήσει η Επιτροπή τον Ιανουάριο του 1995. Με συστημένη επιστολή με αποδεικτικό παραλαβής της 17ης Οκτωβρίου 1995, η οποία απευθύνθηκε επίσης και στις τρεις εναγόμενες, η Επιτροπή κατήγγειλε επομένως τη σύμβαση. Αιτιολόγησε την απόφασή της, αφενός, με τη μη υποβολή των εκθέσεων που είχε ζητήσει και, αφετέρου, με την κατά τρόπο οριστικό μη εκτέλεση του σχεδίου. Η Επιτροπή ζητούσε επίσης τη συνολική απόδοση της προκαταβολής, πλέον τόκων, το ποσό των οποίων επρόκειτο να καθοριστεί.

15. Με έγγραφο της 24ης Οκτωβρίου 1995, η πρώτη εναγομένη απέστειλε στην Επιτροπή έκθεση σχετικά με την εξέλιξη του κόστους του σχεδίου μέχρι την οριστική εγκατάλειψή του στα τέλη του 1993. Από την έκθεση αυτή προκύπτει ότι το σχέδιο εγκαταλείφθηκε αμέσως μετά την εκ μέρους της Επιτροπής αποδοχή της αιτήσεως επιδοτήσεως στο πλαίσιο του προγράμματος Thermie, διότι δεν ήταν δυνατή η αγορά της προβλεφθείσας εδαφικής εκτάσεως. Η έκθεση αυτή περιγράφει τις προσπάθειες των συμβαλλομένων για την εξεύρεση εναλλακτικής λύσεως σε αντικατάσταση της αρχικά προβλεφθείσας εδαφικής εκτάσεως και για την αναδιάταξη του αρχικού σχεδίου στο πλαίσιο αυτό. Αυτό είχε καταστήσει ειδικότερα αναγκαία τη διεξαγωγή διαπραγματεύσεων με τους διαφόρους κυρίους των εδαφικών εκτάσεων καθώς και με τις οικείες αρχές, την κατάρτιση μελετών περί του αν η εδαφική έκταση ήταν οικοδομήσιμη καθώς και σημαντικές αναδιατάξεις της ενεργειακής τεχνικής και της συλλήψεως του σχεδίου. Η έκθεση αυτή εμφανίζει έξοδα ανερχόμενα στο συνολικό ποσό των 282 790 DEM. Σύμφωνα με την κατάσταση των εξόδων, οι δαπάνες αυτές διενεργήθηκαν στο πλαίσιο της αναδιατάξεως της αρχικής συλλήψεως του σχεδίου και της τροποποιήσεως του σχεδίου λόγω της αλλαγής του τόπου κατασκευής.

16. Με συστημένη επιστολή με αποδεικτικό παραλαβής της 12ης Σεπτεμβρίου 1996, την οποία απηύθυνε επίσης σε κάθε μία από τις συμβαλλόμενες, η Επιτροπή γνωστοποίησε ότι αναγνώριζε ως αποδοτέα έξοδα μόνο ποσό 96 600 DEM (ήτοι 51 401 ECU). Το ποσό αυτό αντιστοιχεί, σύμφωνα με τον πίνακα 2 του παραρτήματος I της συμβάσεως, στο ανώτατο ποσό για τη φάση της προκαταρκτικής μελέτης του σχεδίου. Η Επιτροπή καθόρισε τη χρηματοδοτική συνδρομή σε 15 420 ECU (ποσό που αντιστοιχεί στο 30 % των αποδοτέων 51 401 ECU) και ζήτησε από τις συμβαλλόμενες την απόδοση ποσού 54 510 ECU (ήτοι τη διαφορά μεταξύ της προκαταβολής, ποσού 69 930 ECU, και της εγκριθείσας ενισχύσεως, ποσού 15 420 ECU), πλέον τόκων ποσού 11 175 ECU.

17. Παρά τις επανειλημμένες οχλήσεις του λογιστή της Επιτροπής, ουδεμία πληρωμή πραγματοποιήθηκε από τις εναγόμενες.

III — Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

18. Με δικόγραφο της 2ας Μαρτίου 1999, το οποίο περιήλθε στο Δικαστήριο στις 3 Μαρτίου 1999, η Επιτροπή άσκησε αγωγή ζητώντας από το Δικαστήριο:

1) να υποχρεώσει αλληλεγγύως τις εναγόμενες να καταβάλουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το ποσό των 54 510 ευρώ, πλέον τόκων ύψους 20 798,70 ευρώ για την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 1993 έως τις 15 Ιανουαρίου 1999·

2) να υποχρεώσει αλληλεγγύως τις εναγόμενες να καταβάλουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, για την περίοδο από τις 16 Ιανουαρίου 1999 και εντεύθεν και επί του κυρίου ποσού των 54 510 ευρώ, τόκους με το επιτόκιο που εφαρμόζει το Ευρωπαϊκό Ταμείο Νομισματικής Συνεργασίας για τις πράξεις του σε ευρώ, προσαυξημένο κατά 2 %·

3) να καταδικάσει τις εναγόμενες στα δικαστικά έξοδα.

19. Η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη ζητούν από το Δικαστήριο:

1) να απορρίψει την αγωγή·

2) να καταδικάσει την ενάγουσα στα δικαστικά έξοδα.

20. Η πρώτη εναγομένη δεν απάντησε στην αγωγή. Η αγωγή της διαβιβάστηκε με συστημένη επιστολή με αποδεικτικό παραλαβής στις 9 Μαρτίου 1999. Σύμφωνα με το αποδεικτικό παραλαβής, η αγωγή επιδόθηκε στις 25 Μαρτίου 1999. Εντούτοις, στις 7 Απριλίου 1999, η περιέχουσα την αγωγή συστημένη ταχυδρομική αποστολή επεστράφη στη Γραμματεία του Δικαστηρίου. Ο φάκελος, ο οποίος δεν είχε ανοιχθεί, έφερε την ακόλουθη φράση: «παράκληση να επιστραφεί στον αποστολέα· η Oder-Plan Architektur GmbH ελύθη στις 15 Νοεμβρίου 1996· δεν υφίσταται πλέον διαχειριστής ονόματι Christian Schlote».

21. Κληθείσα από τον Γραμματέα του Δικαστηρίου, η Επιτροπή έλαβε θέση, με έγγραφο της 20ής Απριλίου 1999, επί του ζητήματος της επιδόσεως της αγωγής. Προέβαλε ότι η πρώτη εναγομένη ευρισκόταν υπό εκκαθάριση και ότι ο πρώην διαχειριστής είχε διοριστεί εκκαθαριστής. Η εταιρία εξακολουθούσε να είναι καταχωρισμένη στο εμπορικό μητρώο, στη διεύθυνση που εμφαίνεται στην αγωγή.

22. Με δικόγραφο της 15ης Ιουνίου 1999, η Επιτροπή ζήτησε επί πλέον την εφαρμογή της διαδικασίας εκδόσεως αποφάσεως ερήμην έναντι της πρώτης εναγομένης και ζήτησε από το Δικαστήριο:

1) να υποχρεώσει την πρώτη εναγομένη να καταβάλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή

54 510 ευρώ, πλέον τόκων ύψους 20 798,70 ευρώ για την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 1993 έως τις 15 Ιανουαρίου 1999·

2) να υποχρεώσει την πρώτη εναγομένη να καταβάλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, για την περίοδο από 16ης Ιανουαρίου 1999 και εντεύθεν και επί του κυρίου ποσού των 54 510 ευρώ, τόκους με το επιτόκιο που εφαρμόζει το Ευρωπαϊκό Ταμείο Νομισματικής Συνεργασίας για τις πράξεις του σε ευρώ, προσαυξημένο κατά 2 %·

3) να καταδικάσει την πρώτη εναγομένη στα δικαστικά έξοδα.

23. Το αίτημα αυτό διαβιβάστηκε στην πρώτη εναγομένη στις 21 Ιουλίου 1999. Ο φάκελος που περιείχε τη συστημένη επιστολή επεστράφη εντούτοις στη Γραμματεία του Δικαστηρίου από την ταχυδρομική υπηρεσία, με την ένδειξη «αναχώρησε χωρίς να γνωστοποιήσει νέα διεύθυνση».

IV — Τα επιχειρήματα των διαδίκων

A — *Όσον αφορά την έκδοση αποφάσεως ερήμην έναντι της πρώτης εναγομένης*

24. Η Επιτροπή εκτιμά ότι πληρούνται εν προκειμένω οι προϋποθέσεις του άρθρου 94, παράγραφοι 1 και 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου για να εκδώσει το Δικαστήριο απόφαση ερήμην.

25. Ειδικότερα, κατά την Επιτροπή, είναι ακόμη δυνατό να ασκηθεί αγωγή κατά της εναγομένης, δεδομένου ότι η εν λόγω εταιρία απλώς ελύθη αλλά δεν διεγράφη ακόμη από το εμπορικό μητρώο. Εξακολουθεί να έχει την έδρα της στην ίδια διεύθυνση ως εταιρία υπό εκκαθάριση και εκπροσωπείται από τον πρώην διαχειριστή της υπό την ιδιότητά του ως εκκαθαριστή, σύμφωνα με τα άρθρα 66 και 67 του νόμου περί εταιριών περιορισμένης ευθύνης [5].

26. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Επιτροπή εξέθεσε ότι οι συνθήκες αυτές δεν είχαν μεταβληθεί.

27. Η αγωγή στηρίζεται επιπλέον, κατά την Επιτροπή, σε λόγους αντίστοιχους προς τους προβαλλόμενους έναντι της δεύτερης και της τρίτης εναγομένης.

B — *Όσον αφορά το βάσιμο της αγωγής κατά της δεύτερης και της τρίτης εναγομένης*

28. Τόσο οι εναγόμενες όσο και η ενάγουσα εκλαμβάνουν την προβλεπόμενη στο

5 — Νόμος της 20ής Απριλίου 1892 (RGBl. σ. 477), όπως δημοσιεύθηκε στις 20 Μαΐου 1898 (RGBl. σ. 846, BGBl. III/FNA 4123-1), τροποποιηθείς εσχάτως στις 22 Ιουνίου 1998.

άρθρο 8.2 του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως καταγγελία ως το προβλεπόμενο στη σύμβαση δικαίωμα υπαναχωρήσεως κατά την έννοια των άρθρων 346 και επομένων του BGB [6].

1) Ως προς τον κανονικό χαρακτήρα της υπαναχωρήσεως από της συμβάσεως

29. Η Επιτροπή είναι της γνώμης ότι με το έγγραφο της 17ης Οκτωβρίου 1995 έθεσε τέρμα στη σύμβαση. Ειδικότερα, κατά την Επιτροπή, η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη έλαβαν το εν λόγω έγγραφο της 17ης Οκτωβρίου 1995.

30. Η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη αμφισβητούν απεναντίας ότι με το έγγραφο της 17ης Οκτωβρίου 1995 τέθηκε τέρμα στη σύμβαση. Κατά την άποψή τους, η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι έλαβαν πράγματι το έγγραφο αυτό. Το αποδεικτικό παραλαβής που προσκόμισε η Επιτροπή σχετικά με τη δεύτερη εναγομένη δεν φέρει την υπογραφή του αποδέκτη και, προκειμένου για την τρίτη εναγομένη, απουσιάζει πλήρως το αντίστοιχο αποδεικτικό παραλαβής. Η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη υποστηρίζουν ότι, εφόσον δεν έλαβαν την αντίστοιχη δήλωση, η καταγγελία της συμβάσεως δεν γεννά αποτελέσματα απέναντί τους κατ' εφαρμογήν του άρθρου 130, παράγραφος 1, του BGB. Υποστηρίζουν επιπλέον ότι από το άρθρο 425 του BGB προκύπτει ότι η καταγγελία της συμβάσεως γεννά αποτελέσματα έναντι όλων των αλληλεγγύως υποχρέων μόνον αν έχει διενεργηθεί έναντι καθενός από αυτούς.

2) Ως προς τον λόγο της υπαναχωρήσεως

31. Η Επιτροπή επικαλείται ειδικότερα τη μη εκπλήρωση, εκ μέρους των συμβαλλομένων, των ακόλουθων συμβατικών υποχρεώσεων κατά την έννοια του άρθρου 8.2 του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως:

— τη μη εκτέλεση του σχεδίου σύμφωνα με το άρθρο 1.1 της συμβάσεως και

— τη μη εκπλήρωση των υποχρεώσεων σχετικά με τις εκθέσεις, κατά παράβαση του άρθρου 5 της συμβάσεως σε συνδυασμό με το άρθρο 6 του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως.

32. Η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη αντιτείνουν, όσον αφορά τη μη εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους σχετικά με την υποβολή εκθέσεως, ότι η υποχρέωση αυτή βάρυνε μόνον την πρώτη εναγομένη υπό την ιδιότητά της ως «συντονιστή». Υποστηρίζουν ότι το άρθρο 1.4 της συμβάσεως αποτελεί ειδική διάταξη εν σχέσει προς την προβλεπόμενη στο άρθρο 2 του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως αλληλέγγυα ευθύνη των συμβαλλομένων, και ότι η παράβαση των συμβατικών της υποχρεώσεων από την πρώτη εναγομένη δεν μπορεί συνεπώς να καταλογιστεί στη δεύτερη και την τρίτη εναγομένη.

6 — Το πρώτο εδάφιο του άρθρου 346 (Αποτελέσματα της υπαναχωρήσεως) προβλέπει τα εξής:
«Αν στη σύμβαση προβλέφθηκε υπέρ ενός συμβαλλομένου η δυνατότητα υπαναχωρήσεως, τότε, σε περίπτωση υπαναχωρήσεως, οι συμβαλλόμενοι είναι υποχρεωμένοι να αποδώσουν αμοιβαίως τις ληφθείσες παροχές.»
Οι λοιπές διατάξεις περί υπαναχωρήσεως δεν ασκούν εν προκειμένω επιρροή.

33. Συναφώς, η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη προβάλλουν επιπλέον ότι η Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 8.5 του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως, όφειλε να εξετάσει τη σκοπιμότητα καταγγελίας της συμβάσεως μόνον έναντι της πρώτης, παραβαίνουσας τις υποχρεώσεις της, εναγομένης, αντί να καταγγείλει τη σύμβαση έναντι όλων των συμβαλλομένων.

34. Όσον αφορά τον λόγο υπαναχωρήσεως που αντλείται από τη μη εκτέλεση του σχεδίου, η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη υποστηρίζουν ότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 8.2, στοιχείο d, του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως: σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, η Επιτροπή οφείλει να καλέσει τους συμβαλλόμενους να εκπληρώσουν τις συμβατικές τους υποχρεώσεις πριν καταγγείλει τη σύμβαση. Υποστηρίζουν ότι με το έγγραφο της 20ής Ιανουαρίου 1995, η Επιτροπή κάλεσε μόνο τις εναγόμενες να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους όσον αφορά την υποβολή εκθέσεων. Εφόσον δεν υπήρξε προηγούμενη έγγραφη όχληση όσον αφορά τη μη εκτέλεση του σχεδίου, η καταγγελία της συμβάσεως δεν μπορεί εγκύρως να στηριχθεί σε αυτή την παράβαση της συμβάσεως.

35. Η δεύτερη εναγομένη προέβαλε επίσης κατά την επ' ακροατηρίου συτήτηση ότι, σύμφωνα με την κατανομή των εργασιών μεταξύ των συμβαλλομένων που προβλέπεται στον πίνακα Β.4 του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως, οι συμβατικές της υποχρεώσεις έπρεπε να εκπληρωθούν μόνον κατά τις φάσεις «κατασκευή 1» και «οικοδόμηση». Η δεύτερη εναγομένη δεν μπορεί συνεπώς να καταστεί υπεύθυνη για τη μη εκτέλεση του σχεδίου κατά την προηγούμενη φάση «σχεδιασμός/μελέτη».

3) Ως προς την υποχρέωση αποδόσεως

36. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι συμβαλλόμενοι φέρουν αλληλεγγύως την υποχρέωση να αποδώσουν την προκαταβολή. Κατά την άποψή της, η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη δεν μπορούν να επικαλεσθούν αποκλεισμό της αλληλέγγυας ευθύνης τους βάσει του άρθρου 2, στοιχείο c, του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως. Αφενός, δεν απέδειξαν ότι δεν συνέβαλαν στην ύπαρξη των λόγων καταγγελίας της συμβάσεως· αφετέρου, δεν εξεπλήρωσαν την υποχρέωση ενημερώσεως της Επιτροπής η οποία προβλέπεται στο άρθρο 1.4 του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως.

37. Επιπλέον, κατά την Επιτροπή, η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη δεν μπορούν επίσης να απαλλαγούν από την υποχρέωση αποδόσεως επικαλούμενες τη μη ύπαρξη πλουτισμού κατά το άρθρο 818, παράγραφος 3, του BGB. Συγκεκριμένα, τα άρθρα 812 και επόμενα του BGB, ιδίως η ένσταση της μη υπάρξεως πλουτισμού, δεν εφαρμόζονται στο προβλεπόμενο στη σύμβαση δικαίωμα καταγγελίας και στις μεταγενέστερες πράξεις εκτελέσεως [7].

38. Η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη υποστηρίζουν ότι δεν είναι αλληλεγγύως υπεύθυνες κατ' εφαρμογήν του άρθρου 2, στοι-

7 — Το άρθρο 812, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του BGB προβλέπει τα εξής:
«Όποιος αποκτά κάτι χωρίς νόμιμη αιτία μέσω παροχής άλλου ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο με ζημία άλλου, έχει υποχρέωση να του το αποδώσει.»
Το άρθρο 818 (Έκταση της υποχρεώσεως αποδόσεως), παράγραφος 3, προβλέπει τα εξής:
«Η υποχρέωση αποδόσεως ή αποκαταστάσεως της αξίας αποκλείεται εφόσον δεν συντρέχει πλέον πλουτισμός του λήπτη.»

χείο c), του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως και ότι η αθέτηση των υποχρεώσεων υποβολής εκθέσεων δεν μπορεί να τους καταλογιστεί. Επιπλέον, προβάλλουν ότι δεν τηρήθηκαν δεόντως ενήμερες της εξελίξεως του σχεδίου από την πρώτη εναγομένη. Επιπλέον, η καταβολή χρημάτων διενεργήθηκε μόνο στην πρώτη εναγομένη.

39. Κατά την άποψή τους, αν γινόταν δεκτό ότι είναι υπεύθυνες, αυτό θα μπορούσε να στηριχθεί μόνο στην εφαρμογή των διατάξεων περί αδικαιολογήτου πλουτισμού των άρθρων 812 και επομένων του BGB. Εφόσον δεν συντρέχει πλέον πλουτισμός, δεν φέρουν την υποχρέωση αποδόσεως σύμφωνα με το άρθρο 818, παράγραφος 3, του BGB. Ο περιορισμός της υποχρεώσεως αποδόσεως μόνον εφόσον εξακολουθεί να υφίσταται πλουτισμός προκύπτει εν προκειμένω από το γεγονός ότι, σύμφωνα με το άρθρο 25 του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως, προβλεπόταν εξαρχής η περαιτέρω απόδοση των ληφθεισών παροχών σε τρίτους, παραδείγματος χάρη σε υπεργολάβους. Η δεύτερη εναγομένη δηλώνει ότι έλαβε μόνον 20 000 DEM από το ποσό που έλαβε ως προκαταβολή η πρώτη εναγομένη. Το ποσό αυτό δεν ήταν καν αρκετό για να καλύψει πλήρως τις παροχές τρίτων των οποίων υπήρξε αποδέκτης, και συνεπώς δεν συντρέχει πλουτισμός. Η τρίτη εναγομένη ισχυρίζεται ότι ουδέποτε υπήρξε αποδέκτης χρηματικού ποσού από την πρώτη εναγομένη και συνεπώς δεν συντρέχει στο πρόσωπό της πλουτισμός λόγω της προκαταβολής που έλαβε η πρώτη εναγομένη.

4) Ως προς τον υπολογισμό των αποδοτέων εξόδων

40. Η Επιτροπή είναι της γνώμης ότι τα αποδοτέα έξοδα του σχεδίου ανέρχονται σε 96 600 DEM, ήτοι σε 51 401 ευρώ. Το σχέδιο ουδέποτε υπερέβη την πρώτη φάση, η οποία περιγράφεται στον πίνακα 2 του παραρτήματος Ι της συμβάσεως υπό τον τίτλο «προκαταρκτική μελέτη». Για τον λόγο αυτό, κατά την Επιτροπή, τα έξοδα τα οποία εμφανίζει η πρώτη εναγομένη στην έκθεση της 24ης Οκτωβρίου 1995 είναι αποδοτέα μόνον μέχρι το ύψος του μέγιστου ποσού που καθορίζεται στον πίνακα 2 του παραρτήματος Ι της συμβάσεως, ήτοι σε ύψος 96 600 DEM. Οι λοιπές δαπάνες δεν είναι αποδοτέες διότι αφορούν μία «εντελώς νέα σύλληψη του σχεδίου», η οποία ουδεμία σχέση είχε πλέον με το αρχικό σχέδιο για το οποίο η Επιτροπή είχε συνάψει τη σύμβαση. Η ενάγουσα υποστηρίζει ότι δεν οφείλει να αναλάβει τους κινδύνους οι οποίοι συνδέονται με τα χαρακτηριστικά της εδαφικής εκτάσεως για την εκτέλεση του σχεδίου. Κατά συνέπεια, το ποσό που πρέπει να της αποδώσουν οι εναγόμενες κατ' εφαρμογήν των άρθρων 3.2 και 4.1, πρώτη περίπτωση, της συμβάσεως ανέρχεται σε 54 510 ευρώ (πρόκειται για τη διαφορά μεταξύ της προκαταβολής, ύψους 69 930 ευρώ, και του ποσού το οποίο αναγνωρίζεται ως αποδοτέα έξοδα και ανέρχεται στο 30 % ποσού 51 401 ευρώ, ήτοι σε 15 420 ευρώ).

41. Η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη είναι απεναντίας της γνώμης ότι η Επιτροπή υπολόγισε εσφαλμένα τα αποδοτέα έξοδα. Πρώτον, έξοδα δεν πραγματοποιήθηκαν μόνο για την «προκαταρκτική μελέτη» αλλά επίσης για την «λεπτομερή μελέτη». Για τον λόγο αυτό, το ανώτατο ποσό των αποδοτέων εξόδων σύμφωνα με τον πίνακα 2 του παραρτήματος Ι της συμβάσεως ανέρχεται, κατά την άποψή τους, στο συνολικό ποσό των 161 000 DEM (96 600 DEM συν 64 400 DEM).

42. Υποστηρίζουν επιπλέον ότι η Επιτροπή εγνώριζε κατά τη σύναψη της συμβάσεως ότι η αρχικώς προβλεφθείσα για το σχέδιο εδα-

φική έκταση δεν είχε ακόμη αγοραστεί. Η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη υποστηρίζουν συνεπώς ότι δεν οφείλουν μόνον αυτές να αναλάβουν τους κινδύνους που προέκυπταν από την κατάσταση αυτή, αλλά επίσης η Επιτροπή. Εφόσον η Επιτροπή έδωσε την προκαταβολή εν γνώσει της καταστάσεως, όφειλε να υπολογίσει ότι τα έξοδα που θα προέκυπταν από ενδεχόμενη αναδιάταξη του σχεδίου θα την βάρυναν επίσης.

43. Εν κατακλείδι, η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη ζητούν συμπληρωματική χρηματοδοτική ενίσχυση ύψους 25 129,50 ευρώ και αντίστοιχη μείωση του ποσού που ζητεί η ενάγουσα.

5) Ως προς το πταίσμα της Επιτροπής

44. Κατά την ενάγουσα, η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη δεν μπορούν να επικαλεστούν πταίσμα της Επιτροπής. Η άποψή τους, κατά την οποία η Επιτροπή δέχθηκε επί υπερβολικά μακρό χρονικό διάστημα την αθέτηση των υποχρεώσεων όσον αφορά την υποβολή εκθέσεων, είναι αλυσιτελής καθότι αντίκειται στην καλή πίστη. Συγκεκριμένα, η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη δεν εξεπλήρωσαν τις συμβατικές τους υποχρεώσεις.

45. Η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη εκτιμούν ότι η Επιτροπή φέρει σημαντικό μέρος της ευθύνης τόσο όσον αφορά το ύψος των οφειλομένων τόκων όσο και σχετικά με την εν τω μεταξύ επελθούσα αδυναμία πληρωμής της πρώτης εναγομένης. Κατά τη σύμβαση, η πρώτη έκθεση έπρεπε να υποβληθεί τον Ιανουάριο του 1993. Η ενάγουσα όμως επικαλέστηκε την αθέτηση των υποχρεώσεων όσον αφορά την υποβολή εκθέσεων για πρώτη φορά τον Ιανουάριο του 1995. Αν η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη είχαν ενημερωθεί ενωρίτερα για τη μη τήρηση των συμβατικών του υποχρεώσεων εκ μέρους του συντονιστή, θα μπορούσαν να είχαν ασκήσει επιρροή επ' αυτού και να γνωστοποιήσουν την αποτυχία του προγράμματος το 1993. Αν η Επιτροπή είχε αντιδράσει ενωρίτερα, η ληφθείσα προκαταβολή δεν θα είχε χρησιμοποιηθεί πλήρως. Εκ του ότι η Επιτροπή καθυστέρησε δύο έτη, δεν κατέστη δυνατό να ελέγξει την εξέλιξη όσον αφορά τη χορήγηση της ενισχύσεως και παρέβη συνεπώς την υποχρέωση αρωγής έναντι της δεύτερης και της τρίτης εναγομένης.

6) Ως προς την αξίωση καταβολής τόκων

46. Με την προσφυγή της, η Επιτροπή ζητεί την καταβολή τόκων επί του αποδοτέου ποσού από 1ης Ιανουαρίου 1993 και εντεύθεν, των οποίων το οριστικό ποσό για την τελευταία περίοδο από 16ης Ιανουαρίου 1999 και εντεύθεν πρέπει να υπολογιστεί σύμφωνα με το άρθρο 8.4, δεύτερο εδάφιο, του παραρτήματος II της συμβάσεως.

47. Η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη προβάλλουν συναφώς ότι, μέχρι και το 1994, η αξίωση όσον αφορά τους τόκους παρεγράφη σύμφωνα με το άρθρο 197 του BGB.

48. Κατά την άποψη της Επιτροπής, η αξίωση καταβολής τόκων δεν παρεγράφη. Η αξίωση κατέστη δυνατό να προβληθεί μόνον μετά τον υπολογισμό των αποδοτέων εξόδων, με έγγραφο της 12ης Φεβρουαρίου 1996.

49. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη ισχυρίστηκαν επιπλέον για πρώτη φορά ότι τόκοι μπορούν εν πάση περιπτώσει να ζητηθούν μόνον μέχρι τις 12 Φεβρουαρίου 1996. Συγκεκριμένα, με το έγγραφο της 12ης Φεβρουαρίου 1996, στο οποίο υπάρχει οριστική αποτίμηση του αποδοτέου ποσού, η Επιτροπή ζήτησε ρητώς από τις εναγόμενες να μην προβούν σε πληρωμή πριν κληθούν προς τούτο από τον λογιστή της. Επομένως, από την ημερομηνία αυτή και εντεύθεν, δεν μπορούν να οφείλονται περαιτέρω τόκοι υπερημερίας. Η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη ουδέποτε έλαβαν εντολή πληρωμής από τον λογιστή της Επιτροπής.

50. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι αυτός ο ισχυρισμός προβλήθηκε οψίμως και πρέπει συνεπώς να απορριφθεί. Επιπλέον, από τα παραρτήματα Κ 10 έως Κ 12 της προσφυγής προκύπτει ότι η Επιτροπή κάλεσε επανειλημμένα τις εναγόμενες, από τον Μάιο του 1996 και εντεύθεν, να προβούν στην πληρωμή.

V — Νομική εκτίμηση

51. Η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να επιληφθεί της παρούσας υποθέσεως προκύπτει από το άρθρο 12 της συμβάσεως.

52. Κατά το άρθρο 94, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, πριν εκδώσει ερήμην απόφαση, το Δικαστήριο εξετάζει αν τα αιτήματα του προσφεύγοντος φαίνονται βάσιμα. Επομένως, όσον αφορά την πρώτη εναγομένη, πρέπει απλώς να διενεργηθεί τέτοιος έλεγχος. Απεναντίας, όσον αφορά τη δεύτερη και την τρίτη εναγομένη, πρέπει να διενεργηθεί πλήρης έλεγχος του βασίμου της αγωγής. Δεδομένου ότι τα αιτήματα της Επιτροπής είναι τα ίδια στις τρεις περιπτώσεις, είναι ενδεδειγμένο να εξεταστεί κατ' αρχάς το βάσιμο της αγωγής έναντι της δεύτερης και της τρίτης εναγομένης, πριν εξετασθεί το αίτημα να εκδώσει το Δικαστήριο ερήμην απόφαση έναντι της πρώτης εναγομένης.

Α — *Το βάσιμο της αγωγής έναντι της δεύτερης και της τρίτης εναγομένης*

1) Ως προς την αξίωση αποδόσεως

53. Η απαίτηση αποδόσεως προϋποθέτει κατ' αρχάς την έγκυρη καταγγελία της συμβάσεως από την Επιτροπή.

α) Η έγκυρη καταγγελία της συμβάσεως

54. Το έγγραφο της Επιτροπής της 17ης Οκτωβρίου 1995 θα μπορούσε να συνιστά

έγκυρη καταγγελία. Είναι μεν αληθές ότι το έγγραφο αυτό περιήλθε στην πρώτη εναγομένη, όπως αυτή το επιβεβαίωσε με έγγραφο της 23ης Οκτωβρίου 1995, αλλά η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη αμφισβητούν απεναντίας ότι το έλαβαν.

55. Το αποδεικτικό παραλαβής που προσκόμισε η Επιτροπή όσον αφορά τη δεύτερη εναγομένη φέρει βέβαια τη σφραγίδα του αρμόδιου ταχυδρομικού γραφείου του Fürstenwalde με ημερομηνία 23 Οκτωβρίου 1995, αλλά δεν φέρει πάντως υπογραφή στο τετραγωνίδιο υπό τον τίτλο «Ημερομηνία και υπογραφή του παραλήπτη». Δεν αποδεικνύει συνεπώς την παραλαβή του εγγράφου από τη δεύτερη εναγομένη. Αντίθετα προς την άποψη της τρίτης εναγομένης, η Επιτροπή προσκόμισε με το υπόμνημα απαντήσεως αποδεικτικό παραλαβής υπογεγραμμένο από την εν λόγω εναγομένη. Προσκομίστηκε συνεπώς η απόδειξη της παραλαβής του εγγράφου της 17ης Οκτωβρίου 1995 από την τρίτη εναγομένη.

56. Όσον αφορά τη δεύτερη εναγομένη, μένει να εξεταστεί αν, σύμφωνα με το άρθρο 1.4 της συμβάσεως, η παραλαβή του εγγράφου από την πρώτη εναγομένη παράγει αποτελέσματα απέναντί της. Υπέρ αυτού συνηγορεί ο ρόλος της πρώτης εναγομένης ως συντονιστή. Αυτό προϋποθέτει πάντως ότι το έγγραφο της 17ης Οκτωβρίου 1995 αποτελεί «γενική ανακοίνωση» κατά την έννοια του άρθρου 1.4 της συμβάσεως.

57. Συναφώς, πρέπει κατ' αρχάς να απορριφθεί η άποψη της δεύτερης και της τρίτης εναγομένης κατά την οποία το άρθρο 425 του BGB αντιτίθεται σε τέτοιο «γενικό αποτέλεσμα», έναντι όλων των οφειλετών, της παραλαβής του εγγράφου από την πρώτη εναγομένη. Συγκεκριμένα, η προβλεπόμενη στο άρθρο 425 του BGB αρχή του περιορισμένου αποτελέσματος σε ένα μόνο πρόσωπο ισχύει μόνο, σύμφωνα με τη ρητή διατύπωση του πρώτου εδαφίου της εν λόγω διατάξεως, «[...] εφόσον δεν προκύπτει κάτι άλλο από τους όρους της αναληφθείσας υποχρεώσεως [...]». Εν προκειμένω, το άρθρο 1.4 της συμβάσεως προβλέπει ρύθμιση η οποία αποκλίνει από τον κανόνα του περιορισμένου αποτελέσματος μέσω της ονομασίας ενός συντονιστή, ρύθμιση η οποία συνιστά υπερισχύουσα παρέκκλιση.

58. Είναι περαιτέρω άνευ σημασίας το κατά πόσο η υπαναχώρηση από τη σύμβαση πρέπει να θεωρηθεί ως «γενική ανακοίνωση» ή πρόκειται για ειδική ανακοίνωση, η οποία πρέπει να περιέλθει σε όλες τις εναγόμενες για να είναι έγκυρη. Συγκεκριμένα, και αν ακόμη θεωρηθεί ότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις παραλαβής του εγγράφου από την πρώτη εναγομένη, η δήλωση υπαναχωρήσεως από τη σύμβαση εκ μέρους της Επιτροπής έναντι της δεύτερης εναγομένης έγκειται στην κατάθεση της αγωγής. Η Επιτροπή εκφράζει με τον τρόπο αυτό τη βούλησή της να αποχωρήσει από τη σύμβαση. Είναι αναμφισβήτητο ότι η αγωγή περιήλθε στη δεύτερη εναγομένη.

59. Είναι συνεπώς δυνατό να διαπιστωθεί ότι η Επιτροπή προέβη και έναντι της δεύτερης και της τρίτης εναγομένης σε έγκυρη δήλωση υπαναχωρήσεως από τη σύμβαση.

β) Η ύπαρξη λόγου υπαναχωρήσεως

60. Μένει συνεπώς να εξετασθεί αν η Επιτροπή είχε το δικαίωμα να υπαναχωρήσει από τη σύμβαση. Συναφώς, η Επιτροπή επικαλείται δύο λόγους: αφενός, την αθέτηση των συμβατικών υποχρεώσεων και, αφετέρου, τη μη εκτέλεση του σχεδίου.

61. Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 8.2 του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως, η Επιτροπή μπορεί να καταγγείλει τη σύμβαση αν ένας συμβαλλόμενος δεν εκπληρώνει τις υποχρεώσεις του. Είναι αναμφισβήτητο ότι οι εναγόμενες δεν υπέβαλαν τις τεχνικές και χρηματοοικονομικές εκθέσεις που απαιτούνται κατά το άρθρο 5 ούτε εκτέλεσαν το σχέδιο στο σύνολό του. Κατά συνέπεια, συντρέχει παράβαση δύο τουλάχιστον συμβατικών υποχρεώσεων.

i) Μη εκπλήρωση της υποχρεώσεως υποβολής εκθέσεων

62. Ο ισχυρισμός της δεύτερης και της τρίτης εναγομένης, κατά τον οποίο την υποχρέωση υποβολής εκθέσεων υπείχε μόνον η πρώτη εναγομένη υπό την ιδιότητά της ως συντονιστή, δεν είναι βάσιμος ενόψει των διατάξεων του άρθρου 8.2, στοιχείο d, του παραρτήματος ΙΙ. Συγκεκριμένα, έστω και αν μόνον η πρώτη εναγομένη παρέβη την υποχρέωση υποβολής εκθέσεων, η Επιτροπή είχε το δικαίωμα να καταγγείλει τη σύμβαση έναντι όλων των συμβαλλομένων. Τα επιχειρήματα της δεύτερης και της τρίτης εναγομένης θα εξετασθούν πάντως κατωτέρω διότι έχουν σημασία για τις περαιτέρω εκτιμήσεις όσον αφορά την αλληλέγγυα ευθύνη των συμβαλλομένων.

63. Οι υποχρεώσεις όλων των εναγομένων όσον αφορά την υποβολή εκθέσεων προκύπτουν από τη σύμβαση και από το παράρτημά της ΙΙ. Στο πλαίσιο της καταρτίσεως και της υποβολής εκθέσεων, τα άρθρα 5.1 και 5.4 της συμβάσεως και 6.1 του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως αναφέρονται πάντοτε στους «συμβαλλομένους» στον πληθυντικό, και ουδέποτε σε έναν μόνο από αυτούς ή αποκλειστικά στον «συντονιστή». Από τα άρθρα 1.4 και 5 της συμβάσεως προκύπτει ότι ο «συντονιστής» είναι υπεύθυνος μόνο για την υποβολή ή τη διαβίβαση των εκθέσεων. Πρόκειται δηλαδή καθαρά για οργανωτικές διατάξεις, οι οποίες δεν αφορούν την υποχρέωση καταρτίσεως εκθέσεων. Ενόψει αυτής της σαφούς προβλέψεως, δεν είναι πειστική η άποψη της δεύτερης και της τρίτης εναγομένης κατά την οποία μόνον η πρώτη εναγομένη υπείχε τις συμβατικές υποχρεώσεις όσον αφορά τις εκθέσεις. Απεναντίας, τις υποχρεώσεις αυτές υπείχαν όλες οι εναγόμενες. Η παράβαση των υποχρεώσεων σχετικά με τις εκθέσεις πρέπει συνεπώς να καταλογιστεί στη δεύτερη και στην τρίτη εναγομένη ως ιδία παράβαση της συμβάσεως.

64. Επομένως, δεν είναι βάσιμο και το επιχείρημα της δεύτερης και της τρίτης εναγομένης, κατά το οποίο η Επιτροπή έπρεπε να προτιμήσει να καταγγείλει τη σύμβαση έναντι μόνο της πρώτης εναγομένης και όχι να προβεί στην καταγγελία του συνόλου της συμβάσεως. Συγκεκριμένα, αφενός, λόγοι

καταγγελίας υφίστανται επίσης έναντι της δεύτερης και της τρίτης εναγομένης λόγω των δικών τους παραβάσεων της συμβάσεως. Αφετέρου, σύμφωνα με το άρθρο 8.5 του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως, η μερική καταγγελία της συμβάσεως εμπίπτει στην εξουσία εκτιμήσεως της Επιτροπής: «[...] εφόσον δεν υφίστανται επαρκείς λόγοι να μην εξακολουθήσει η εκτέλεση της συμβάσεως [...]». Εφόσον το σχέδιο ναυάγησε στα τέλη του 1993, υφίσταντο εν προκειμένω επαρκείς λόγοι για την καταγγελία του συνόλου της συμβάσεως έναντι όλων των συμβαλλομένων.

ii) Μη εκτέλεση του σχεδίου

65. Είναι επίσης αναμφισβήτητο ότι οι εναγόμενες δεν εκτέλεσαν το σχέδιο «Oderhaus», αλλά το εγκατέλειψαν οριστικά στα τέλη του 1993. Η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη επικαλούνται ωστόσο, έναντι αυτού του λόγου καταγγελίας της συμβάσεως, μια διαδικαστική πλημμέλεια. Ισχυρίζονται ότι η Επιτροπή δεν τις κάλεσε να εκτελέσουν το σχέδιο πριν προβεί στην καταγγελία της συμβάσεως.

66. Είναι αληθές ότι, για να προβληθεί αυτός ο λόγος καταγγελίας απαιτείται κατ' αρχήν, κατά το άρθρο 8.2, στοιχείο d, του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως, η έγγραφη πρόσκληση εκ μέρους της Επιτροπής για την εκπλήρωση της αθετηθείσας σημαντικής υποχρεώσεως. Εντούτοις, πρέπει εν προκειμένω να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι, ήδη κατά τα τέλη του 1993, ήταν δεδομένη η οριστική εγκατάλειψη του σχεδίου, ενώ η Επιτροπή ενημερώθηκε σχετικά μόλις με το έγγραφο της πρώτης εναγομένης της 27ης Μαρτίου 1995. Επιπλέον, ουδέποτε οι εναγόμενες εκδήλωσαν τη βούλησή τους να εξακολουθήσουν την πραγματοποίηση του σχεδίου «Oderhaus». Υπό τις συνθήκες αυτές, μια πρόσκληση εκ μέρους της Επιτροπής για την εκτέλεση του σχεδίου μεταξύ Μαρτίου 1995, ημερομηνίας κατά την οποία έγινε γνωστός ο λόγος καταγγελίας της συμβάσεως, και Οκτωβρίου 1995, ημερομηνίας της καταγγελίας, δεν θα είχε καταστήσει πλέον δυνατή την επίτευξη του στόχου που επιδιώκεται με τις διατάξεις του άρθρου 8.2, στοιχείο d, του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως, ήτοι να δοθεί ακόμη η δυνατότητα στους συμβαλλομένους να εκπληρώσουν τις συμβατικές τους υποχρεώσεις και να αποφευχθούν κατά τον τρόπο αυτό οι συνέπειες της καταγγελίας της συμβάσεως. Η προηγούμενη πρόσκληση για την εκτέλεση του σχεδίου θα ήταν επομένως περιττή.

67. Αλυσιτελές είναι επίσης το επιχείρημα που προέβαλε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση η δεύτερη εναγομένη, κατά το οποίο, κατά τον χρόνο της αποτυχίας του σχεδίου, δεν υπείχε ακόμη καμία συμβατική υποχρέωση της οποίας η αθέτηση μπορούσε να συνιστά λόγο καταγγελίας. Όπως εκτέθηκε ήδη, η μη εκπλήρωση των συμβατικών υποχρεώσεων ενός των συμβαλλομένων αρκεί για να στηρίξει λόγο καταγγελίας της συμβάσεως έναντι όλων των συμβαλλομένων (βλ. ανωτέρω παράγραφο 62 και επόμενες). Επιπλέον, όλοι οι συμβαλλόμενοι ανέλαβαν την υποχρέωση δυνάμει του άρθρου 1.1 της συμβάσεως να εκτελέσουν το σχέδιο «Oderhaus». Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 2.1 της συμβάσεως, η εκτέλεση του σχεδίου άρχισε την 1η Ιουνίου 1992. Η υποχρέωση πραγματοποιήσεως του σχεδίου αυτού άρχισε συνεπώς να ισχύει για τις τρεις εναγόμενες την ημερομηνία αυτή. Από τον πίνακα Β.4 του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως δεν προκύπτει ότι μια περιορισμένη κατά χρόνο υποχρέωση ορισμένων συμβαλλομένων δεν αφορούσε παρά συγκεκριμένες φάσεις του σχεδίου. Ενδεχόμενη εσωτερική συμφωνία μεταξύ των εναγομένων δεν μπορεί να αντιταχθεί στην Επιτροπή, δεδομένου ότι αυτή δεν έλαβε γνώση της.

68. Συμπερασματικά, πρέπει να γίνει δεκτό ότι τόσο η αθέτηση των υποχρεώσεων σχετικά με τις εκθέσεις όσο και η μη εκτέλεση του σχεδίου παρείχαν το δικαίωμα στην Επιτροπή να υπαναχωρήσει από τη σύμβαση.

γ) Νομικές συνέπειες όσον αφορά την υποχρέωση αποδόσεως

69. Τίθεται επομένως το ζήτημα της υποχρεώσεως αποδόσεως της δεύτερης και της τρίτης εναγομένης

i) Ύπαρξη της αξιώσεως αποδόσεως

αα) Αλληλέγγυα ευθύνη

70. Η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη προβάλλουν, έναντι του δικαιώματος αποδόσεως που η Επιτροπή αντλεί από το άρθρο 8.4 του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως, ότι οι υποχρεώσεις όσον αφορά την υποβολή εκθέσεων και την απόκτηση της εδαφικής εκτάσεως για την πραγματοποίηση του έργου βάρυναν μόνο την πρώτη εναγομένη και όχι αυτές. Δεν είναι συνεπώς δυνατό να τους ζητηθεί η απόδοση χρηματικών ποσών.

71. Μετά τον προσδιορισμό των διαφόρων συμβαλλομένων μερών, στη σελίδα 1 της συμβάσεως διευκρινίζεται ότι η πρώτη, η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη ενεργούν ως αλληλέγγυοι οφειλέτες. Όσον αφορά τις λεπτομέρειες, γίνεται παραπομπή στο άρθρο 2 του παραρτήματος ΙΙ. Σύμφωνα με το άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως, όλες οι εναγόμενες είναι αλληλεγγύως υπεύθυνες για την εκπλήρωση όλων των συμβατικών υποχρεώσεων. Στο τρίτο εδάφιο, στοιχείο c, της διατάξεως αυτής προβλέπεται παρέκκλιση από αυτή την αλληλέγγυα ευθύνη μόνον όταν πληρούται το σύνολο των ακόλουθων προϋποθέσεων:

— Ο συμβαλλόμενος μπορεί να αποδείξει, κατά τρόπο αποδεκτό έναντι της Επιτροπής, ότι δεν συνέβαλε ο ίδιος στην παράβαση στην οποία υπέπεσαν οι λοιποί συμβαλλόμενοι, και

— ο συμβαλλόμενος τήρησε τις υποχρεώσεις ενημερώσεως που προβλέπονται στο άρθρο 1.4 του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως.

72. Φαίνεται ότι, εν προκειμένω, ουδεμία από αυτές τις προϋποθέσεις αποκλεισμού της ευθύνης πληρούται. Όπως εκτέθηκε ήδη, οι τρεις συμβαλλόμενοι είναι στον ίδιο βαθμό υπεύθυνοι για τις παραβάσεις της συμβάσεως που δικαιολογούν την καταγγελία της, ήτοι τη μη υποβολή των εκθέσεων και τη μη εκτέλεση του σχεδίου. Είναι συναφώς άνευ σημασίας αν η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη συνέβαλαν στο πταίσμα της πρώτης εναγομένης.

73. Πρέπει επιπλέον να γίνει δεκτό ότι δεν ενημέρωσαν την Επιτροπή για την οριστική εγκατάλειψη του σχεδίου στα τέλη του 1993. Κατά συνέπεια, παρέβησαν επίσης και από την άποψη αυτή την υποχρέωση που τους επιβάλλει το άρθρο 1.4 του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως, και επομένως δεν πληρούται επίσης η δεύτερη προϋπόθεση αποκλεισμού της ευθύνης της δεύτερης και της τρίτης εναγομένης. Το επιχείρημα το οποίο αντλούν από την ιδιότητα της πρώτης εναγομένης ως «συντονιστή» δεν είναι επομένως βάσιμο.

74. Η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη προβάλλουν επίσης ότι, εφόσον η Επιτροπή προέβη σε πληρωμές μόνο στην πρώτη εναγομένη, μόνον αυτή υποχρεούται σε απόδοση.

75. Και αυτό το επιχείρημα δεν είναι βάσιμο. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 4.3 της συμβάσεως, η Επιτροπή δεν μπορεί να καταστεί υπεύθυνη για αντικανονικές ενέργειες του «συντονιστή» όσον αφορά την περαιτέρω κατανομή στους λοιπούς συμβαλλομένους των καταβληθέντων χρημάτων. Για τον λόγο αυτό, το γεγονός ότι οι πληρωμές πραγματοποιήθηκαν στην πρώτη εναγομένη δεν απαλλάσσει τη δεύτερη και την τρίτη εναγομένη από την υποχρέωση αποδόσεως.

ββ) Η ένσταση της μη υπάρξεως πλουτισμού

76. Η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη επικαλούνται τέλος το επιχείρημα της μη υπάρξεως πλουτισμού καθόσον τα ποσά τα οποία μεταβιβάστηκαν στη δεύτερη εναγομένη από την πρώτη εναγομένη καταβλήθηκαν περαιτέρω σε υπεργολάβους. Από νομική άποψη, πρέπει συναφώς να λεχθεί ότι, εφόσον υφίσταται συμβατικό δικαίωμα υπαναχωρήσεως από σύμβαση, η αξίωση αποδόσεως δεν περιορίζεται κατ' αρχήν μόνο στην περίπτωση κατά την οποία εξακολουθεί να συντρέχει πλουτισμός και ότι το άρθρο 818, παράγραφος 3, του BGB κατ' αρχήν δεν εφαρμόζεται [8]. Ναι μεν οι συμβαλλόμενοι μπορούν να αποκλείσουν την εφαρμογή του άρθρου 346, πρώτο εδάφιο, του BGB υπό την έννοια ότι η υποχρέωση αποδόσεως περιορίζεται μόνο στον υπάρχοντα πλουτισμό, αλλά τέτοια συμφωνία δεν προβλέπεται στη σύμβαση μεταξύ της Επιτροπής και των εναγομένων.

77. Επομένως, θα μπορούσε το πολύ πολύ να ληφθεί υπόψη ένας σιωπηρός περιορισμός της υποχρεώσεως αποδόσεως. Πάντως, ένας τέτοιος σιωπηρός περιορισμός δεν μπορεί να συναχθεί εν προκειμένω από το γεγονός ότι οι εναγόμενες κατέβαλαν περαιτέρω τη ληφθείσα προκαταβολή σε τρίτους (π.χ. σε υπεργολάβους), όπως ισχυρίζονται η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη. Συγκεκριμένα, η έμμεση συναγωγή του συμπεράσματος ότι, σε τέτοια ρύθμιση, ο υποχρεούμενος σε απόδοση μπορεί να προβάλει την ένσταση του άρθρου 818, παράγραφος 3, του BGB, γίνεται δεκτή μόνον κατ' εξαίρεση [9].

78. Στην προκειμένη περίπτωση εντούτοις, οι ρητοί όροι του άρθρου 8.4 του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως δεν συνηγορούν υπέρ

8 — Βλ. Kaiser, στο έργο: Staudinger, *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, τόμος ΙΙ, 13η έκδοση (Βερολίνο 1995), άρθρο 346, σημείο 22, και Heinrichs, στο έργο: Palandt, *Bürgerliches Gesetzbuch*, 58η έκδοση (Μόναχο 1999), άρθρο 346, σημείο 3.

9 — Βλ. Kaiser, στο έργο: Staudinger, άρθρο 346, σημείο 31, και Heinrichs, στο έργο: Palandt, άρθρο 346, σημείο 5.

τέτοιου περιορισμού της υποχρεώσεως αποδόσεως. Κατά το άρθρο αυτό, η απόδοση δεν υπόκειται σε καμία προϋπόθεση και, ειδικότερα, δεν εξαρτάται από τον τρόπο διαθέσεως της προκαταβολής. Επιπλέον, τα έξοδα που αναφέρονται σε παροχές υπεργολάβων αντιπροσωπεύουν μόνο μία από τις αναγνωριζόμενες κατηγορίες αποδοτέων εξόδων κατ' εφαρμογήν του άρθρου 19 του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως. Η διάθεση της προκαταβολής σε τρίτους δεν συνιστούσε επομένως τη μόνη δυνατότητα χρήσεως των συναφών ποσών, ούτε αποτελούσε βασικό στοιχείο της συμβάσεως. Υπό τις συνθήκες της προκειμένης περιπτώσεως, δεν μπορεί συνεπώς να γίνει δεκτός ο σιωπηρός και κατ' εξαίρεση περιορισμός της εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 346, πρώτο εδάφιο, του BGB. Επομένως, η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη υπέχουν κατ' αρχήν υποχρέωση αποδόσεως της προκαταβολής.

ii) Το ύψος της αξιώσεως αποδόσεως

αα) Υπολογισμός των αποδοτέων εξόδων

79. Όσον αφορά το ύψος της αξιώσεως αποδόσεως, οι διάδικοι δεν συμφωνούν κατ' αρχάς επί του ζητήματος των αποδοτέων εξόδων. Κατά το άρθρο 19 του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως, αποδοτέα είναι μόνον τα έξοδα τα οποία είναι ρητώς αναγκαία για την πραγματοποίηση των εργασιών που προβλέπονται από τη σύμβαση. Στο άρθρο 1.1 της συμβάσεως, οι εργασίες αυτές χαρακτηρίζονται ως σχέδιο «Oderhaus — Passive solar energy in an innovative office building» και περιγράφονται λεπτομερώς στο παράρτημα Ι της συμβάσεως (βλ. ανωτέρω, παράγραφος 4, παράρτημα Ι, σημείο Β.5). Ειδικότερα, στις σελίδες 19 έως 25 του παραρτήματος Ι της συμβάσεως περιλαμβάνονται τα σχέδια όσον αφορά τον ακριβή τόπο εκτελέσεως του έργου και την οικοδομική επιφάνεια. Σύμφωνα με το άρθρο 27 του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως (βλ. ανωτέρω παράγραφο 8), άλλα έξοδα πραγματοποιούμενα στο πλαίσιο της συμβάσεως μπορούν να ληφθούν υπόψη μόνο με τη συναίνεση της Επιτροπής.

80. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η προκαταβολή δόθηκε εκ μέρους της Επιτροπής αναφορικά με ένα πολύ συγκεκριμένο σχέδιο και για συγκεκριμένα έξοδα πραγματοποιούμενα στο πλαίσιο αυτό. Η σύμβαση ουδόλως ενισχύει τη θέση των εναγουσών κατά την οποία τα εν λόγω χρηματικά ποσά θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για άλλο τόπο εκτελέσεως του έργου χωρίς τη ρητή συναίνεση της Επιτροπής.

81. Το γεγονός ότι, κατά την υπογραφή της συμβάσεως, η Επιτροπή γνώριζε ότι η εδαφική έκταση για την εκτέλεση του σχεδίου δεν είχε ακόμη αγοραστεί δεν οδηγεί σε διαφορετικό συμπέρασμα. Συγκεκριμένα, η σύμβαση δεν προέβλεπε έξοδα για την αναδιάρθρωση του σχεδίου ούτε νέα μελέτη για διαφορετικό τόπο εκτελέσεως. Επιπλέον, τα άρθρα 1.1 και 1.3 του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως επέβαλλαν στις εναγόμενες, μεταξύ άλλων, την υποχρέωση εξευρέσεως των αναγκαίων εγκαταστάσεων και υλικού καθώς και λήψεως των απαιτουμένων αδειών για την πραγματοποίηση του σχεδίου (βλ., ανωτέρω, παράγραφο 8). Αντίθετα από τα υποστηριζόμενα από τη δεύτερη και η τρίτη εναγομένη, τα εμπόδια τα οποία ανέκυψαν στο πλαίσιο αυτό δεν ενέπιπταν συνεπώς στους κινδύνους που έφεραν αμφότεροι οι συμβαλλόμενοι, αλλά μόνο στους κινδύνους που έφεραν οι εναγόμενες.

82. Από το έγγραφο της πρώτης εναγομένης της 24ης Οκτωβρίου 1995 προκύπτει ότι το αρχικό σχέδιο εγκαταλείφθηκε αμέσως μετά την έγκριση της αιτήσεως από την Επιτροπή και ότι, από το χρονικό αυτό σημείο, οι εναγόμενες προσπάθησαν να εξεύρουν άλλο τόπο για την πραγματοποίηση του σχεδίου. Κατά συνέπεια, από την κατάσταση των εξόδων που προσκόμισαν οι εναγόμενες προκύπτει επίσης ότι τα έξοδα αυτά πραγματοποιήθηκαν κατόπιν της αλλαγής του τόπου εκτελέσεως του έργου και αφορούν την αναδιάταξη της αρχικής μελέτης και την τροποποίηση του σχεδίου. Σύμφωνα με τη σύμβαση όμως, τα έξοδα αυτά δεν προβλέπονται και επομένως δεν είναι αποδοτέα ελλείψει ρητής συναινέσεως της Επιτροπής. Είναι συνεπώς απορριπτέο το επιχείρημα ότι η Επιτροπή εσφαλμένα δεν έλαβε υπόψη σε όλη τους την έκταση τα έξοδα αυτά.

ββ) Το ενδεχόμενο πταίσμα της Επιτροπής

83. Τέλος, η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη αντιτάσσουν στην αξίωση αποδόσεως την «κύρια ευθύνη» την οποία φέρει η Επιτροπή. Κατά την άποψή τους, η Επιτροπή υπείχε απέναντί τους καθήκον αρωγής, υπό την έννοια ότι όφειλε να τις καλέσει να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους σχετικά με την υποβολή εκθέσεων ήδη από το 1993 και να απαιτήσει την απόδοση της προκαταβολής όταν η πρώτη εναγομένη ήταν ακόμη φερέγγυα.

84. Ήδη για πραγματικούς λόγους, το επιχείρημα αυτό δεν είναι βάσιμο. Η Επιτροπή ζήτησε ήδη να ενημερωθεί για την κατάσταση των εργασιών πριν καταστεί αφερέγγυα η πρώτη εναγομένη. Από το έγγραφο της πρώτης εναγομένης της 27ης Μαρτίου 1995 προκύπτει ότι η Επιτροπή της απηύθυνε στις 29 Ιουλίου 1994 ένα ερωτηματολόγιο σχετικά με την κατάσταση του σχεδίου, το οποίο η πρώτη εναγομένη επέστρεψε στην Επιτροπή στις 28 Σεπτεμβρίου 1994. Η πρώτη εναγομένη τέθηκε όμως υπό εκκαθάριση λόγω αφερεγγυότητας μόλις το 1996.

85. Το επιχείρημα της δεύτερης και της τρίτης εναγομένης δεν είναι επίσης βάσιμο από νομική άποψη. Αντίθετα προς τους ισχυρισμούς τους, η Επιτροπή δεν υπέχει απέναντί τους υποχρέωση αρωγής. Πρέπει κατ' αρχάς να υπογραμμισθεί ότι, βάσει της συμβάσεως και των παραρτημάτων της, η Επιτροπή δεν υπέχει ρητώς υποχρέωση αρωγής ή επιβλέψεως. Το άρθρο 5 της συμβάσεως και το άρθρο 6 του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως επιβάλλουν μόνον στις εναγόμενες να καταρτίσουν τις αντίστοιχες εκθέσεις και να τις αποστείλουν στην Επιτροπή, αλλά δεν προβλέπουν καμία υποχρέωση ελέγχου ή οχλήσεως εκ μέρους της Επιτροπής.

86. Παράβαση των υποχρεώσεών της εκ μέρους της Επιτροπής θα μπορούσε το πολύ πολύ να στηρίζεται στις διατάξεις του δημοσίου δικαίου ή στην αρχή της καλής πίστεως.

87. Θα μπορούσε να εξετασθεί η παράβαση των διατάξεων περί προϋπολογισμού. Δυνάμει των διατάξεων αυτών, η Επιτροπή είναι υποχρεωμένη να διασφαλίζει τον κανονικό χαρακτήρα της χρήσεως των επιδοτήσεων που χορηγεί. Αυτή η δημοσίου δικαίου υποχρέωση της Επιτροπής δεν έχει όμως, κατ' αρχήν, κανένα προστατευτικό αποτέλεσμα έναντι των εναγομένων. Οι

σχετικές διατάξεις δεν αποσκοπούν στην προστασία των ωφελουμένων από χρηματοδοτικές ενισχύσεις όπως η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη έναντι άλλου συμβαλλομένου, όπως η πρώτη εναγομένη, που λαμβάνει για λογαριασμό τους τις επιδοτήσεις. Οι διατάξεις περί προϋπολογισμού εκφράζουν το δημόσιο συμφέρον όσον αφορά την κανονική χρήση των δημοσίων πόρων. Δεδομένου ότι η τήρηση των διατάξεων αυτών δεν περιλαμβανόταν υπό οποιαδήποτε μορφή στη σύμβαση, από τις εν λόγω υποχρεώσεις δημοσίου δικαίου που υπέχει η Επιτροπή δεν μπορεί να συναχθεί η ύπαρξη καθήκοντος αρωγής υπέρ της δεύτερης και της τρίτης εναγομένης.

88. Τέλος, σύμφωνα με την αρχή της καλής πίστεως, η άσκηση ενός δικαιώματος μπορεί να είναι αθέμιτη όταν στον ενδιαφερόμενο μπορεί να καταλογιστεί παράβαση των υποχρεώσεών του συνεργασίας, ενημερώσεως και/ή προστασίας. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, δανειστής και οφειλέτης οφείλουν, στο πλαίσιο συμβατικής υποχρεώσεως, να συνεργάζονται ώστε να δημιουργούν τις προϋποθέσεις της ομαλής εκτελέσεως της συμβάσεως και να παρακάμπτουν τα συναφή εμπόδια, καθώς και να ενημερώνονται αμοιβαίως, έστω και χωρίς αντίστοιχη πρόσκληση, σχετικά με συνθήκες που θα μπορούσαν να είναι αποφασιστικές για την εκτέλεση της συμβάσεως [10].

89. Αλλά και αν ακόμη κάποιος διακρίνει, εν προκειμένω, αμέλεια της Επιτροπής κατά το ότι ανέχθηκε επί δύο έτη την αθέτηση, εκ μέρους των εναγομένων, των υποχρεώσεών τους να υποβάλλουν εκθέσεις, πρέπει να απορριφθεί το επιχείρημα της δεύτερης και της τρίτης εναγομένης κατά το οποίο η Επιτροπή παρέβη κατά τον τρόπο αυτό την άγραφη υποχρέωση προστασίας και αρωγής απέναντί τους. Συγκεκριμένα, ο ισχυρισμός αυτός καθιστά προφανή μια απαράδεκτη και αντιφατική συμπεριφορά των εναγομένων. Ο συμβαλλόμενος ο οποίος παραβαίνει κατάφωρα τη σύμβαση δεν μπορεί πράγματι να ισχυριστεί ότι ο έτερος συμβαλλόμενος έπρεπε να συμπεριφερθεί εντίμως και να επιδείξει διάθεση αρωγής απέναντί του. Για να αντικορύσει αξίωση στρεφόμενη εναντίον του, ο οφειλέτης δεν μπορεί να επικαλεστεί την αρχή της καλής πίστεως όταν συμπεριφέρθηκε ο ίδιος κατά τρόπο ανέντιμο και προκάλεσε κατά τον τρόπο αυτό τη μετέπειτα προβολή της αξιώσεως απέναντί του [11].

90. Το γεγονός ότι η αξίωση αποδόσεως προβλήθηκε καθυστερημένα οφείλεται εν προκειμένω κυρίως στο γεγονός ότι η Επιτροπή ενημερώθηκε μόλις τον Μάρτιο του 1995 σχετικά με τη μη εκτέλεση του σχεδίου. Οι εναγόμενες παρέβησαν κατά τον τρόπο αυτό την υποχρέωσή τους, βάσει του άρθρου 1.4 του παραρτήματος ΙΙ της συμβάσεως, να ενημερώσουν αμελλητί την Επιτροπή σχετικά με την οριστική εγκατάλειψη του σχεδίου. Το επιχείρημα της δεύτερης και της τρίτης εναγομένης, κατά το οποίο δεν είχαν λάβει γνώση της παραβάσεως που διέπραξε η πρώτη εναγομένη και συνεπώς δεν ήταν δυνατό να παρέμβουν, δεν είναι και εν προκειμένω λυσιτελές διότι η υποχρέωση υποβολής εκθέσεων συνιστά ιδία υποχρέωση της δεύτερης και της τρίτης εναγομένης, όπως εκτέθηκε ανωτέρω.

91. Βάσει των εκτιμήσεων αυτών, πρέπει επίσης να απορριφθεί ο ισχυρισμός κατά τον οποίο η άσκηση των δικαιωμάτων της από

10 — Βλ. Heinrichs, στο έργο: Palandt, άρθρο 242, σημεία 23 επ.

11 — Βλ. BGHZ σ. 25, 47, 52 επ.

την Επιτροπή αντίκειται στην καλή πίστη, εφόσον συντρέχει αποδυνάμωση των δικαιωμάτων αυτών λόγω υπερβολικά μακράς αναμονής. Συντρέχει αποδυνάμωση ενός δικαιώματος όταν ο ενδιαφερόμενος δεν το προβάλλει επί μακρά χρονική περίοδο, σύμφωνα δε με τη γενική συμπεριφορά του δικαιούχου, ο οφειλέτης ευλόγως μπορεί να πιστεύει και πίστευσε πράγματι ότι το δικαίωμα αυτό δεν θα προβληθεί πλέον στο μέλλον. Εντούτοις, τέτοια «κατάσταση δικαιολογημένης εμπιστοσύνης» δεν μπορεί να δημιουργηθεί όταν ο ίδιος ο οφειλέτης συμπεριφέρθηκε κατά τρόπο αθέμιτο [12]. Εν προκειμένω, οι εναγόμενες παρέβησαν την υποχρέωσή τους όσον αφορά τις εκθέσεις.

92. Πρέπει συνεπώς να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η Επιτροπή έχει αξίωση επί της αποδόσεως ποσού 54 510 ευρώ εκ μέρους της δεύτερης και της τρίτης εναγομένης ως αλληλεγγύως υποχρέων.

2) Ως προς τους τόκους

93. Εκτός του κυρίου αιτήματός της σχετικά με την απόδοση της προκαταβολής, η Επιτροπή ζητεί τόκους.

94. Για τον υπολογισμό του ύψους των τόκων, πρέπει να καθοριστεί από πότε και επί πόσο χρονικό διάστημα οφείλονται τόκοι.

Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 8.4, δεύτερο εδάφιο, του παραρτήματος II της συμβάσεως, η Επιτροπή μπορεί να απαιτήσει τόκους από το χρονικό σημείο της λήψεως της προκαταβολής από τις εναγόμενες. Είναι βέβαιο ότι η προκαταβολή δόθηκε από την Επιτροπή το 1992. Η Επιτροπή ζητεί τόκους από 1ης Ιανουαρίου 1993. Το αίτημα αυτό είναι συνεπώς σύμφωνο με τη σύμβαση και είναι επομένως βάσιμο.

95. Όσον αφορά το χρονικό σημείο από του οποίου οφείλονται τόκοι, η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη προέβαλαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι, εν πάση περιπτώσει, μπορούν να ζητηθούν τόκοι μόνον μέχρι τις 12 Φεβρουαρίου 1996. Το επιχείρημα αυτό όμως δεν είναι πειστικό. Σύμφωνα με το άρθρο 8.4, δεύτερο εδάφιο, του παραρτήματος II της συμβάσεως, σε περίπτωση αποδόσεως της προκαταβολής μπορούν να ζητηθούν τόκοι από της ημερομηνίας λήψεως της προκαταβολής. Δεν υπάρχει καμία άλλη διάταξη σχετικά με τους τόκους. Κατά συνέπεια, δεν πρόκειται ακριβώς για τόκους υπερημερίας οι οποίοι οφείλονται μέχρι να τεθεί τέλος στην καθυστέρηση. Επομένως, είναι άνευ σημασίας, όσον αφορά την περίοδο για την οποία ζητούνται τόκοι, το γεγονός ότι η Επιτροπή, με το έγγραφο της 12ης Φεβρουαρίου 1996, κάλεσε κατ' αρχάς τις εναγόμενες να μη προβούν σε πληρωμή. Επιπλέον, η δεύτερη και η τρίτη εναγομένη είχαν την ευχέρεια να αποδώσουν το οφειλόμενο ποσό παρά το έγγραφο της Επιτροπής της 12ης Φεβρουαρίου 1996. Το αίτημα της Επιτροπής να μη διενεργηθούν προσωρινά πληρωμές οφείλετο απλώς σε εσωτερικούς διοικητικούς λόγους και δεν εμπόδιζε την απόδοση των οφειλομένων ποσών από τις εναγόμενες. Η Επιτροπή δεν

12 — Βλ. BGHZ σ. 25, 47, 52 επ.

βρισκόταν σε κατάσταση υπερημερίας της αποδοχής.

96. Τέλος, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, από τον Μάιο του 1996, η Επιτροπή επανειλημμένα όχλησε τις εναγόμενες να προβούν στην καταβολή των οφειλομένων ποσών. Τα έγγραφα αυτά απευθύνθηκαν βέβαια μόνο στην πρώτη εναγομένη. Μπορούν όμως να αντιταχθούν στη δεύτερη και στην τρίτη εναγομένη, εφόσον εστάλησαν στον συντονιστή.

97. Το ύψος των τόκων που υπολογίστηκαν για τις διάφορες χρονικές περιόδους δεν αμφισβητήθηκε από τη δεύτερη και την τρίτη εναγομένη.

98. Οι εναγόμενες προβάλλουν εντούτοις την ένσταση της παραγραφής. Οι αξιώσεις τόκων υπόκεινται στην τετραετή προθεσμία παραγραφής του άρθρου 197 του BGB. Σύμφωνα με τα άρθρα 201, πρώτο εδάφιο, και 198, πρώτο εδάφιο, του BGB, η προθεσμία παραγραφής αρχίζει να τρέχει από το τέλος του έτους κατά το οποίο γεννάται η αξίωση. Από του χρονικού αυτού σημείου μπορεί να προβληθεί για πρώτη φορά η αξίωση και να επιδιωχθεί η ικανοποίησή της δικαστικώς. Το χρονικό σημείο κατά το οποίο η αξίωση καθίσταται απαιτητή αποτελεί με τη σειρά του την προϋπόθεση, ήτοι την ημερομηνία από της οποίας ο δανειστής μπορεί να απαιτήσει την παροχή [13]. Δεν είναι απεναντίας αναγκαίο, η αξίωση να μπορεί ήδη να προσδιοριστεί αριθμητικώς. Η έναρξη της παραγραφής είναι συνεπώς ανεξάρτητη από την αποστολή χρεωστικού σημειώματος, έστω και αν μόνο με αυτό καθορίζεται το ύψος της αξιώσεως [14].

99. Σύμφωνα με το άρθρο 8.4 του παραρτήματος II της συμβάσεως, η Επιτροπή μπορούσε να απαιτήσει τόσο την απόδοση της χρηματοδοτικής ενισχύσεως όσο και τους τόκους από το χρονικό σημείο της υπαναχωρήσεως από τη σύμβαση, που είναι και το χρονικό σημείο ενάρξεως της παραγραφής. Για τον λόγο αυτό, εν προκειμένω, η αξίωση τόκων μπορούσε να προβληθεί από το χρονικό σημείο κατά το οποίο τέθηκε τέρμα στη σύμβαση. Το τέλος της συμβάσεως επήλθε με το έγγραφο της Επιτροπής της 17ης Οκτωβρίου 1995, το οποίο περιήλθε στην πρώτη εναγομένη στις 23 Οκτωβρίου 1995 και δημιούργησε αποτελέσματα και έναντι της τρίτης εναγομένης. Είναι άνευ σημασίας το γεγονός ότι, έναντι της δεύτερης εναγομένης, πρέπει να ληφθεί υπόψη η 3η Νοεμβρίου 1995 ή ενδεχομένως και μεταγενέστερη ημερομηνία, ήτοι εκείνη της ασκήσεως της αγωγής, στις 3 Μαρτίου 1999. Αυτό θα είχε ως μόνη συνέπεια να καθυστερήσει περαιτέρω την έναρξη της παραγραγής. Μπορεί συνεπώς να γίνει δεκτό ότι τόκοι ήταν δυνατό να απαιτηθούν το νωρίτερο από τις 17 Οκτωβρίου 1995. Η προθεσμία παραγραφής άρχισε κατά συνέπεια να τρέχει στις 31 Δεκεμβρίου 1995 και διακόπηκε με την άσκηση της αγωγής στις 3 Μαρτίου 1999 σύμφωνα με το άρθρο 209, πρώτο εδάφιο, του BGB, συνεπώς πριν επέλθει παραγραφή στις 31 Δεκεμβρίου 1999. Το επιχείρημα που αντλείται από την παραγραφή της αξιώσεως τόκων δεν είναι συνεπώς βάσιμο. Οι τόκοι που ζητεί η Επιτροπή οφείλονται στο σύνολό τους.

13 — Βλ. BGHZ σ. 55, 340, 341.

14 — Βλ. BGHZ σ. 79, 176, 178.

Β — *Το αίτημα εκδόσεως ερήμην αποφάσεως κατά της πρώτης εναγομένης*

1) Η ικανότητα της πρώτης εναγομένης να είναι διάδικος

100. Με δικόγραφο της 15ης Ιουνίου 1999, η Επιτροπή ζήτησε από το Δικαστήριο να εκδώσει ερήμην απόφαση κατά της πρώτης εναγομένης. Το αίτημα αυτό είναι βάσιμο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 94, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, αν η αγωγή της Επιτροπής ασκήθηκε νομοτύπως. Συναφώς, θα μπορούσαν να υπάρχουν αμφιβολίες λόγω των συνθηκών υπό τις οποίες επιδόθηκε η αγωγή στην πρώτη εναγομένη.

101. Η αγωγή διαβιβάστηκε στην πρώτη εναγομένη με συστημένη επιστολή με αποδεικτικό παραλαβής σύμφωνα με τα άρθρα 39, πρώτη περίοδος, και 79, πρώτο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας. Οι αμφιβολίες σχετικά με τον νομότυπο χαρακτήρα της επιδόσεως έγκεινται στο ότι ο φάκελος ο οποίος περιείχε την αγωγή επεστράφη στη Γραμματεία του Δικαστηρίου με την ένδειξη «[...] η Oder-Plan Architektur GmbH ελύθη στις 15 Νοεμβρίου 1996 — δεν υφίσταται πλέον διαχειριστής ονόματι Christian Schlote». Τίθεται επομένως το ζήτημα της ικανότητας της πρώτης εναγομένης να είναι διάδικος.

102. Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 9.1 της συμβάσεως, η σύμβαση διέπεται από το γερμανικό δίκαιο. Κατά συνέπεια, το ζήτημα της ικανότητας της πρώτης εναγομένης να είναι διάδικος πρέπει να εκτιμηθεί βάσει του γερμανικού δικαίου. Κατά το δίκαιο αυτό, η Oder-Plan GmbH έχει την ικανότητα να είναι διάδικος εφόσον χρόνο υφίσταται ακόμη ως νομικό πρόσωπο. Μια εταιρία παύει να υφίσταται κατά το πέρας της εκκαθαρίσεως και με τη διαγραφή της από το εμπορικό μητρώο. Η απλώς λυθείσα εταιρία συνεχίζει αντιθέτως να έχει την ικανότητα να είναι διάδικος και μπορεί συνεπώς να είναι εναγομένη [15].

103. Σύμφωνα με το επικυρωμένο από συμβολαιογράφο απόσπασμα του εμπορικού μητρώου του Amtsgericht Charlottenburg της 4ης Ιουνίου 1999, το οποίο προσκόμισε η Επιτροπή, η Oder-Plan GmbH είχε λυθεί με διάταξη του εν λόγω δικαστηρίου της 14ης Νοεμβρίου 1996, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 1 του νόμου της 9ης Οκτωβρίου 1934 [16]. Μέχρι σήμερα όμως, η εταιρία

15 — Βλ. Lutter, Hommelhoff, GmbH-Gesetz, 15η έκδοση (Κολωνία 2000), άρθρο 60, σημείο 9, άρθρο 74, σημεία 17, 6.

16 — Ο νόμος αυτός καταργήθηκε την 1η Ιανουαρίου 1999. Οι ρυθμίσεις του περιλαμβάνονται πλέον στις νέες παραγράφους 5 και 7 του άρθρου 60 του GmbHG σε συνδυασμό με το άρθρο 141 a του FGG. Όσον αφορά τη νομική κατάσταση μετά την κατάργηση του ανωτέρω νόμου, βλ., π.χ., Rasner, στο έργο: Rowedder, Fuhrmann, μεταξύ άλλων GmbHG-Kommentar (Μόναχο 1985), παράρτημα μετά το άρθρο 60.

δεν έχει ακόμη διαγραφεί από το εμπορικό μητρώο. Η πρώτη εναγομένη έχει συνεπώς την ικανότητα να είναι διάδικος.

2) Περαιτέρω προϋποθέσεις της διαδικασίας εκδόσεως ερήμην αποφάσεως

104. Σύμφωνα με τα άρθρα 39, πρώτη περίοδος, και 79, πρώτο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας, η αγωγή διαβιβάστηκε με συστημένη επιστολή με αποδεικτικό παραλαβής. Αυτή η ταχυδρομική αποστολή μπορούσε να πραγματοποιηθεί νομοτύπως στη διεύθυνση που υπέδειξη η Επιτροπή. Ελλείψει αντιθέτων στοιχείων στο εμπορικό μητρώο, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η πρώτη εναγομένη εξακολουθεί, ως εταιρία υπό εκκαθάριση, να έχει την έδρα της στην ίδια διεύθυνση και να εκπροσωπείται από τον πρώην διαχειριστή της, υπό την ιδιότητά του ως εκκαθαριστή, σύμφωνα με τα άρθρα 66 και 67 του GmbHG. Σύμφωνα με το αποδεικτικό παραλαβής, η αγωγή παρελήφθη στις 25 Μαρτίου 1999 και, επομένως, επιδόθηκε νομοτύπως. Το γεγονός ότι η πρώτη εναγομένη επέστρεψε, μερικές ημέρες αργότερα, τον φάκελο ο οποίος περιείχε την αγωγή στη Γραμματεία του Δικαστηρίου δεν μπορεί να καταστήσει ανίσχυρη την ήδη πραγματοποιηθείσα επίδοση. Πρέπει συνεπώς να διαπιστωθεί ότι το δικόγραφο επιδόθηκε νομοτύπως και ότι η αγωγή ασκήθηκε επίσης νομοτύπως.

105. Κατ' εφαρμογήν των άρθρων 79, 40, παράγραφος 1, 39 και 38, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, το αίτημα εφαρμογής της διαδικασίας εκδόσεως ερήμην αποφάσεως κατατέθηκε προσηκόντως μέσω ταχυδρομείου στις 23 Ιουλίου 1999 στον τόπο της έδρας του Δικαστηρίου, ελλείψει διορισμού προσώπου εξουσιοδοτημένου να λαμβάνει τις επιδόσεις. Με έγγραφο της 26ης Οκτωβρίου 1999, η ημερομηνία της επ' ακροατηρίου συζητήσεως καθορίστηκε στις 6 Δεκεμβρίου 2000. Το έγγραφο αυτό επιδόθηκε επίσης προσηκόντως μέσω ταχυδρομείου.

106. Σύμφωνα με το άρθρο 94, παράγραφοι 1 και 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, για να εκδώσει το Δικαστήριο απόφαση ερήμην πρέπει ο εναγόμενος να μην έχει απαντήσει στην αγωγή νομοτύπως και εμπροθέσμως, τα δε αιτήματα του ενάγοντος να φαίνονται βάσιμα. Η εναγομένη δεν απάντησε ούτε στην αγωγή ούτε στο αίτημα εφαρμογής της διαδικασίας εκδόσεως ερήμην αποφάσεως.

107. Όσον αφορά το βάσιμο του αιτήματος της αγωγής, μπορώ να παραπέμψω στις ανωτέρω εκτιμήσεις. Όπως η αγωγή κατά της δεύτερης και της τρίτης εναγομένης είναι βάσιμη, είναι επίσης κατ' αναλογία βάσιμη κατά της πρώτης εναγομένης. Πρέπει συνε-

πώς να γίνει δεκτό το αίτημα να εκδώσει το Δικαστήριο ερήμην απόφαση.

108. Η πρώτη εναγομένη μπορεί πάντως να ασκήσει ανακοπή κατά της αποφάσεως που θα εκδοθεί ερήμην, δυνάμει του άρθρου 94, παράγραφος 4, του Κανονισμού Διαδικασίας, οπότε το Δικαστήριο θα πρέπει να αποφανθεί με την έκδοση αποφάσεως.

VI — Επί των δικαστικών εξόδων

109. Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή υπέβαλε σχετικό αίτημα και οι εναγόμενες ηττήθηκαν, πρέπει να καταδικαστούν στα δικαστικά έξοδα.

VII — Πρόταση

110. Βάσει των ανωτέρω εκτιμήσεων, προτείνω στο Δικαστήριο να αποφανθεί ως εξής:

Α — *Ερήμην απόφαση κατά της πρώτης εναγομένης*

1) Υποχρεώνει την Oder-Plan Architektur GmbH (στο εξής: πρώτη εναγομένη), αλληλεγγύως με την NCC Deutsche Bau GmbH (στο εξής: δεύτερη εναγομένη) και την Esbensen Consulting Engineers (στο εξής: τρίτη εναγομένη), να καταβάλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το ποσό των 54 510 ευρώ, πλέον τόκων ύψους 20 798,70 ευρώ για την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 1993 έως τις 15 Ιανουαρίου 1999.

2) Υποχρεώνει την πρώτη εναγομένη, αλληλεγγύως με τη δεύτερη και την τρίτη εναγομένη, να καταβάλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, για την περίοδο από τις

16 Ιανουαρίου 1999 και εντεύθεν, επί του κυρίου ποσού των 54 510 ευρώ, τόκους με το επιτόκιο που εφαρμόζει το Ευρωπαϊκή Ταμείο Νομισματικής Συνεργασίας για τις πράξεις του σε ευρώ, προσαυξημένο κατά 2 %.

Β — *Απόφαση κατά της δεύτερης και της τρίτης εναγομένης*

1) Υποχρεώνει την NCC Deutsche Bau GmbH (στο εξής: δεύτερη εναγομένη) και την Esbensen Consulting Engineers (στο εξής: τρίτη εναγομένη), αλληλεγγύως με την Oder-Plan Architektur GmbH (στο εξής: πρώτη εναγομένη), να καταβάλουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το ποσό των 54 510 ευρώ, πλέον τόκων ύψους 20 798,70 ευρώ για την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 1993 έως τις 15 Ιανουαρίου 1999.

2) Υποχρεώνει τη δεύτερη και την τρίτη εναγομένη, αλληλεγγύως με την πρώτη εναγομένη, να καταβάλουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, για την χρονική περίοδο από τις 16 Ιανουαρίου 1999 και εντεύθεν, επί του κυρίου ποσού των 54 510 ευρώ, τόκους με το επιτόκιο που εφαρμόζει το Ευρωπαϊκή Ταμείο Νομισματικής Συνεργασίας για τις πράξεις του σε ευρώ, προσαυξημένο κατά 2 %.

Γ — *Δικαστικά έξοδα*

Καταδικάζει αλληλεγγύως τις εναγόμενες στα δικαστικά έξοδα.